

ROMÂNUL

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
Pe jumătate an . . . 14— "
Pe 3 luni . . . 7— "
Pe o lună . . . 2 30 "

Numărul popular:
Pe un an . . . 4— Cor.
Pe jumătate an . . . 2— "

Pentru România și
America . . . 10— franci.

Numărul de zi pentru Ro-
mânia și străinătate pe an
40 franci.

REDACȚIA
și ADMINISTRAȚIA:
Strada Batthyányi Nrul 2.

INSERTIUNILE
se primesc la adminis-
trație.

Mulțămite publice și Loc
deschis costă șirul 20 fileri.

Manuscrisurile nu se in-
napoiază.

Telefon pentru oraș, co-
mitat și interurban Nr. 730.

Svonuri calomnioase

Ziarul „Românul”, organ autorizat al partidului național-român, a apărut în niște vremuri grele, când solidaritatea națională era grav amenințată și când în privirea partidului național român se pornise cea mai pătimășe și calomnioasă campanie de discreditare.

Ca să salveze solidaritatea națională și ca să dea glas cinstit și departe răsunător revendicărilor și idealurilor partidului național-român, a apărut ziarul nostru.

Cum ne-am îndeplinit această menire până acum, au judecat cititorii. Și le mulțumim pentru judecata lor luminată și din inimă curată pornită. Cum ne vom îndeplini și de azi înainte chemarea, stă cheazăsigur activitatea noastră de până-acum.

Dar nu despre aceasta vrem să vorbim astăzi.

Din România ne vine știrea că adversarii neferiți pe cari i-am întâlnit în calea noastră, dușmanii Cauzei naționale ridicați din chiar sânul nostru, după ce n'au cruțat nici unul din mijloacele pe cari minciuna și calomnia le pun la dispoziția oamenilor neonești pentru a discredită partidul național-român în patrie, acum au început să-și întindă mrejele lor veninoase de uneltire și intrigă, chiar dincolo de hotare.

Văzând că Românii de pretutindeni se conving din zi în zi tot mai mult de

rolul junest pe care Tribuna îl joacă în tristele împrejurări din cari se țes suferințele noastre, văzând că cititorii și abonații mulți din trecut fac din zi în zi tot mai mare gol în jurul acestui organ de scandal și compromitere a intereselor noastre cele mai de căpetenie, conducătorii Tribunei, și în special d-nii Oncu și Bocu împrăștie prin România cele mai alarmante svonuri pe socoteala „Românului”.

Așa de pildă, acești domni, chinuiți de dorința de a înstrăina ziarului nostru cât mai multe din simpatiile cu cari organul partidului național-român, în această calitate, a fost și este întâmpinat pretutindeni, insinuiază în România că „Românul” s'ar amesteca în luptele politice de partid din regatul vecin și ar susține politica partidului conservator în privirea celorlalte partide.

Pentru toți aceia cari cetesc ziarul nostru, intenția calomnioasă a acestei insinuațiuni este mai mult decât evidentă. Pentru asigurarea complectă a opiniei publice din România însă și pentru nimicirea desăvârșită a acestei noi minciuni tribuniste, ținem să declarăm încă odată:

Nu ne-am amestecat și nu ne vom amesteca niciodată în luptele de partid din România. Nu aceasta este chemarea noastră, și nu este chemarea nici unui ziar românesc din Ungaria aceasta.

Noi urmăm cu dragoste toate progresele pe cari România le realizează și iubim deopotrivă pe toți bărbații politici, cari contribue, prin munca

și talentul lor, la realizarea acestor progrese.

Suntem călăuziți de dorința sinceră de-a vedea cât mai multă unire între frați. Prin urmare, nu noi vom ajuta vre-odată la sporirea neînțelegerilor de partid din România, când chemarea noastră este să readucem pacea și să salvăm solidaritatea națională printre Românii din Ungaria.

Atitudinea noastră, adoptată chiar dela apariția „Românului”, a fost de a reda cu cea mai îngrijită și rezervată imparțialitate evenimentele din România și de a evita să ne rostim în orice chestiuni, cari fac obiectul discuției între partide.

Fiind adânc pătrunși, că idealul de unitate sufletească și culturală nu se poate cuceri decât prin armonie, nu noi, cari ne fălăm a fi unul din neclintii stegari ai acestui sfânt ideal, vom consimți vreodată să știrbim această armonie pe care cu toți o visăm, prin atitudini capabile să o nimicască.

Rugăm pe toți conștii din România să reproducă această declarație spre lămurirea desăvârșită a opiniei publice.

Literatura, Publicul și Statul

de E. Lovinescu

III.

În foiletonul din urmă ajunsese la încheierea, că numai o parte din public a fost ademenit pentru literatura mai nouă sau chiar pentru întreaga literatură românească în genere. Și am arătat anume, că păturile așa numite culte — oamenii politici, advocații, doctorii, inginerii, înalta burghezime și finanța — precum și păturile numite de Eminescu *suprapuse*, adică aristocrația îndoelnică adusă mai ales de epoca domniilor fanariote, — întreagă această categorie de oameni ce fac oare cum suprafața unui neam, a rămas aproape cu desăvârșire străină de literatura națională. Se cuvine acum să cercetăm pricinile adevărate ale acestei înstrăinări. După părerea mea sunt două: una stă în cultura și în structura psihică a acestor oameni, iar cealaltă stă chiar în însăși literatura noastră, în felul cum e făcută, în destoinicia de a mulțumi toate gusturile din cauza unilateralității ei.

*

Să luăm mai întâi publicul, — acel public pe care l'am amintit mai sus al claselor stăpânitoare și rafinate. El e uneori cult în adevăratul înțeles al cuvântului, dar cele mai adese își dau numai osteneala de a părea cult, de a se împodobi cu toate aparențele culturii.

Cultura aceasta nu are o temelie națională, ci e mai mult străină, cu deosebire franceză. Toți Românii din Regat fac de timpuriu cunoștința limbii franceze, se inițiază în tainele literaturii franceze, atât de bogate și de ispititoare. Înainte de a cunoaște începuturile noastre literare, de a căpăta dragostea pentru modestul scris românesc, tinerimea mai ales cea de odinioară (căci acum avem oarecari semne mai bune) era câștigată pentru vibranta literatură franceză, — nu în lăturea ei sănătoasă, în clasicism sau în tot ce e frumos și sănătos, ci în lăturea ei mai ușoară, mai frivolă, și adese chiar mai necuviincioasă.

Cu toții, înainte de a fi cunoscut pe un Costache Negruzzi sau pe un Grigore Alexandrescu, înghitisem o groază de romane desbrăcate de orice rușine. Căci cunoașterea literaturii franceze nu o au dobândit-o sistematic și sub privigherea de aproape a unui profesor sau a unui pedagog, ci la întâmplare, după cum ne veniau cărțile la îndemână, sau lăsându-ne ademeniți de chemările vârstei pentru tot ce pune în mișcare o emotivitate lesne de zguduît.

Romanele ne atrag așadar dela început și numai după ce s'a așternut acest strat de literatură cam impură, vine — dacă vine — și dragostea de literatură mai senină, mai abstractă, și mai plină de cugetare. Cea mai mare parte se oprește însă în această întâie „bolgie” (pentru a întrebuița un cuvânt al lui Dante); îndatoririle profesionale ne iau mai târziu pe dinainte; spe-

cializarea se face de timpuriu. Fiecare se îndeletnicește cu aie lui: doctorul cu manualul de medicină, avocatul cu codul. Literatura rămâne ca un lucru de petrecere ușoară, în orele de oboseală, sau seara înainte de culcare. Ea nu trebuie să ceară o sfortare mai prelungită a voinei. Iată pentru ce acești specialiști excelenți în ale lor se mărginesc cu literatură în domeniul destul de inferior al revistelor humoristice și al romanelor senzaționale sau scandaloase.

Dar chiar și acei ce continuă a se instrui și a ceti cu mai multă îngrijire, acei ce nu caută în literatură numai o petrecere fugară și lesnicioasă, sunt de cele mai multe ori pierduți pentru literatura națională. Din școală și din copilărie au fost crescuți în dragostea unei alte literaturi, mult mai bogată, mai fină și mai variată, de cât a noastră. Felul cum se predă literatura română în școli e departe de a trezi adevărata dragoste pentru dânsa. În sufletul copiilor nu se deșteaptă simțul *relativității obligatorii*. Sunt alte literaturi mai frumoase? De sigur. Dar totul e relativ. Frumseța e relativă. Literatura românească poate fi și să modernă, dar are marea superioritate de a fi a noastră, și prin urmare se cuvine s'o încurajăm în toate chipurile și s'o ridicăm prin încurajarea noastră. Trebuie să fim adânc pătrunși de acest adevăr, că noi nu reprezentăm de cât atât, cât prețuiesc manifestările superioare și esențiale ale activității naționale, și pentru aceste nimic nu stă mai presus de cât literatura și știința. Este deci o problemă de existență națională —

Dehonestarea sărbătorilor românești

Cu adâncă părere de rău trebuie să înregistrăm la acest loc un fapt, care nu numai ne mâhnește, dar ne revoltă chiar. În zilele acestea grele, când ducem lupta cea mai anevoioasă pentru drepturile națiunii române din Ungaria și Transilvania împotriva dușmanilor de veacuri, cari ne urăsc și ne-ar vrea peirea și pentru motivul, că *neamul nostru a fost și a rămas pururea credincios tronului, dinastiei și unității monarhiei habsburgice*, — în zilele acestea grele, când partidul național se pregătește la lupta cea mai energică împotriva concesiilor, cari s'au făcut în armată maghiarizmului și cari prin urmare vor putea să aibă trista urmare de a slăbi unitatea de fier a armatei comune, această pavază puternică a tronului și monarhiei, — în zilele acestea, când noi ne știam în țara aceasta aproape singurii susținători sinceri și însuflețiți ai *unității armatei imperiale*: trebuie cu adâncă mâhnire să luăm la cunoștință, că suntem batjocuriți și desconsiderați tocmai din partea acelei armate, pentru care noi totdeauna bucuroși și veseli am adus toate jertfele, care ne-a fost până aci cea mai simpatică și cea mai iubită dintre instituțiunile Statului, în care trăim, căci credeam instituțiunea aceasta ferită de miazmele otrăvitoare ale șovinismului maghiar descreerat și eram până acum convinși, că armata comună este cea instituțiune, în cadrele căreia în chestii naționale și confesionale se măsură cu aceeași măsură, stăpânită fiind cu desăvârșire de principiul echității și al egalei îndreptățiri.

Ziua de ieri ni-a produs o amară decepțiune. Suntem informați din sursă absolut vrednică de crezământ, că d. colonel Barbini, comandantul regimentului de infanterie Nr. 53, care în marea sa majoritate este regiment românesc, a dispus serviciul regulat, ca și când nu ar fi fost ieri ziua de Rusalii, una dintre cele mai mari sărbători românești.

adevărata existență — naționalizarea literaturii și a științei.

Aceasta problemă ar trebui să se pună întotdeauna educătorilor, ale căror silință să concureze la deșteptarea dragostei și interesului tinerimei pentru manifestările culturale românești. Să le iubim mai întâi pe ale noastre, și pe urmă pe ale altora!... așa s'ar cuveni să fie lozinca învățăturilor.

Și de sigur nu numai în cuvinte, ci și prin fapte, prin îndemnuri, și mai ales prin punere în lumină a pricinelor pentru care cultura noastră nu poate ședea alături de multe altele. Imprejurări istorice ne-au împedat atâtea vecuri de la o propășire firească. Este deci un nex causal ce trebuie lămurit, căci numai prin înțelegerea lui se poate trezi și simțul relativității istorice de care vorbiam, ce e de nevoie pentru a strămuta punctul de greutate al interesului tinerimei, aici, pe pământul nostru, de care e legată toată ființa noastră trupească și sufletească...

Acest deziderat rămâne încă de împlinit. El va fi desigur o realitate a pedagogiei de mâine.

Dar această analiză a sufletului publicului românesc ar fi necompletă dacă n'am mai adăoga pe lângă categoriile de mai sus și pe cea destul de însemnată a *snobilor*. Snobii sunt acei ce afectează a avea ultimul cuvânt în ori ce, a se îmbrăca după cea din urmă modă, a admira tot ce e mai nou, mai îndrăzneț, mai prăpăstios, a fi cel dintâi în ori ce manifestație ori cât de neghioabă ar fi ea.

Românii, uniți și neunți, au acelaș calendar și-și au deci toate sărbătorile lor deodată, în aceeaș zile. Când se batjocurește deci o sărbătoare, fie a greco-orientalilor, fie a greco-catholicilor, se batjocurește sărbătoarea celor 3 milioane și $\frac{1}{2}$ de Români, cari și în cele mai grele timpuri cu primejduirea vieții și averii lor au rămas credincioși tronului și Augustei dinastiei a Habsburgilor. Se batjocuresc cele 3 milioane și $\frac{1}{2}$ de Români, cari dau Maj. Sale 9 regimente de bravi soldați, a căror bravură și vitejie în diferite rânduri au menționat-o chiar mai mulți membri ai Casei Domnitoare.

Cu adânc regret trebuie să constatăm, că și în armata comună a început să străbată spiritul destructiv și intolerant al maghiarizmului vecinic revoluționar. Iubirea noastră pentru armata comună între astfel de împrejurări începe a se clătina și cu durere trebuie să vedem, cum începe aici înaintea ochilor noștri disoluțiunea celei mai de pe urmă instituțiuni, care fusese încă razimul unității imperiului habsburgic. Domnii militari, cari sunt chemați să conducă destinele armatei, stând la masa verde a cancelarilor lor, vor fi crezând, că spiritul strămoșesc al armatei habsburgice nu se poate înficia prin concesiile făcute maghiarizmului în schimbul unor jertfe materiale cerute dela legislațiunea Ungariei, noi însă, care stăm aici la temelii, vedem sfărâmându-se petricică de petricică această cetate puternică, care era armata comună austro-ungară, vedem pătrunzând într'ansa duhul distrugător al maghiarizmului intolerant și revoluționar. Când spiritul acesta, care se furișează acum în armată îmbrăcat în mantaua loialității și a jertfelor aduse pentru întărirea fizică a ei, se va simți destul de tare, atunci, — s'o știe aceasta domnii militari, cari dela masa verde conduc destinele puterii armate a monarhiei — partea din Ungaria a armatei comune va deveni cel mai însemnat factor de putere al acelora, cari vor pretinde desfacerea totală a Ungariei de Austria, ceea ce inevitabil și în mod fatal duce — la detronare.

Firește, că snobii se mulțumesc numai cu *aparențele* și se lipsesc de realități. Ei știu să piară... La noi, ei sunt reprezentanți printr'o întreagă categorie de ciocoi franțuziți — a căror înstrăinare nu e o mare pagubă, — apoi printr'o clasă de oameni stăpâniți de dorința de a se singulariza, de a părea altfel ca ceilalți. Acești cetățeni ai patriei noastre sunt închinătorii unei arte exotice, nu pot suferi nimic din ce e românesc. Ei desprețuiesc deci literatura națională.

*

Cu acestea am isprăvit cercetarea noastră în ceea ce privește publicul. Ne rămâne acum să cercetăm și literatura de acum, în care stă o parte din vină, ca una ce e prea unilaterală.

Naționalitățile nemaghiare ale Ungariei, îndeosebi însă Români au avut până acum cea mai mare încredere, chiar iubire pentru armata comună, câtă vreme este știut, că înaintea *tuturor* Ungurilor veritabili această instituțiune a Monarhiei a fost și este obiect de batjocură, de ură, când mai ascunsă, când mai pe față. Prin fapte, ca cea a d-lui colonel Barbini, care batjocurește sărbătoarea românească, se va ajunge de bună seama acolo, ca și naționalitățile nemaghiare ale Ungariei să-și piardă încrederea și dragostea, pe care au avut-o pentru armata comună, și-l rugăm pe d. colonel Barbini să nu fie atât de naiv a crede, că în schimb, prin faimosul „Hejre tyütyütyü“, ce-l cântă muzica lui militară pe piața Aradului va face vre-odată din Unguri prieteni ai armatei comune. D. colonel Barbini se va înșela foarte amarnic.

Noi însă protestăm cu toată tăria cuvântului nostru împotriva acestui fapt al d-lui colonel Barbini și anunțând faptul acesta publicității rugăm pe Excelențiile Lor Domni Arhiepiscopi și Mitropoliți Ioan Meșianu și Victor Mihali de Apșa, cari ambii sunt consilieri intimi ai Majestății Sale, ca imediat să intervină la ministerul comun de războiu pentru repararea insultei aplicate bisericii române și prin urmare națiunii române prin nerespectarea intenționată a sărbătorilor mari românești.

Nu ne vom lăsa călcați în picioare tocmai de către armata comună, pentru care atâtea jertfe a adus și aduce neamul nostru. Cerem dispoziții urgente, ca d-nul colonel Barbini să învețe a cunoaște mai bine chiar regulamentele sale militare, în care se află și dispoziția, că *ziua a doua de Rusalii a bisericii greco-orientale este și pentru armata comună sărbătoare*.

După multă inzistență din partea deputaților noștri naționali din ciclul dietal trecut am ajuns în fine acolo, ca însăși Camera ungară să respecte sărbătorile noastre, cu atât mai puțin vom suferi ca ele să fie batjocurate din partea d-lui colonel Barbini.

Campania „Tribunei“ în contra conferinței comitetului și a fruntașilor români, ținută la 19 și 20 Decembrie 1910, în Budapesta*)

de dr. Alexandru Vaida-Voevod

„Tribuna“, organul de casă al domnilor Ciorogariu și Oncu, la diferite ocazii a insultat comitetul național cu epitetele înșirate în notița de sub linie și cu încă o droaie de grosolănie ca și acestea. Să vedem deci cine a luat parte la conferința ținută la Pesta, în 19 și 20 Decembrie 1910.

După „Tribuna“ (Nr. 264 și 265 din 1910) au fost de față: G. Pop de Băsești, dr. T. Mihali, dr. V. Lucaciu, dr. I. Maniu, dr. Al. Vaida-Voevod, dr. N. Șerban, dr. N. Cosma, V. Goldiș, dr. L. de Leményi, dr. A. Vlad, dr. I. Suciu, dr. I. Marșieu, dr. R. Veliciu, dr. Pr. Givulescu, dr. A. Cosma, dr. V. Braniște, dr. Iz. Pop, dr. T. Cornea, dr. St. Morariu, dr. V. Oni-

*) „Sinedriul bipezilor inconștienși, al nulităților cari se lăfăiesc în fruntea conducerii partidului, al desvătăgurilor, al bătrânilor conduși de vanități senine, al bătrânilor ridicoli, susceptibili, refractari, cicăliori, răutăcioși și imbecili“, etc. etc., după cum numește „Tribuna“ comitetul partidului național român și pe fruntași, cari au luat parte la conferința ținută în 19 și 20 Decembrie 1910 în Budapesta.

Univ. med.

dr. VICTOR GRAUR

medic școlar calificat, profesor de igienă,
institut de dentistică.

Arad, Andrassy-tér Nr. 22.

Etajul I. la fața pal. administrativ (comit.)

șor, dr. A. Nilvan, dr. V. Moldovan, dr. R. Boilă, dr. P. Cioban, dr. I. Chindriș, dr. A. Lazar, dr. C. Jurca, dr. Al. Morariu, dr. A. Grozda, dr. N. Vecerde, dr. St. C. Pop, dr. O. Vasu, dr. Tr. Popescu, dr. I. Nedelcu, dr. Nestor Oprean, V. Damian, dr. Liviu Ghilezan, dr. C. Iancu, dr. C. Grozda, dr. I. Dobre, dr. Caius Bredicean, dr. I. Erdélyi și Iuliu Pop.

Din peste 25 de centre s'au trimis adrese de aderență la hotărârile, cari erau să fie luate.

Dintre cei 45 fruntași „bipezi inconștienți“, Gh. Pop de Băsești, președintele, dr. T. Mihali, vice-președintele, dr. Vasile Lucaciu, secretarul general al partidului și dr. Valeriu Braniște, directorul „Drapelului“ au făcut cunoștință cu temnița Vașului și a Seghedinului. Pedepsa d-lor împreună face mai mult de 10 ani. Ei au fost condamnați deci, *nu* la săptămâni — ut aliquid fieri videatur — ci la *ani de zile*. Căci ei *nu au uitat* din cauze oportuniste, că cine luptă pentru drepturile *limbei* românești, acela *nici în fața juraților maghiari* din Cluj, din Timișoara ori din Oradea-mare, ba nici chiar în fața tribunalului din Sătmar ori a juriului din Debrețin nu-i este permis să-și ia refugiul la o apărare *în limba maghiară!* Acești bărbați toată viața lor au stat *pe față* în fruntea luptelor noastre, dând piept cu toate urgiile contrariilor — nu ca d-nii Oncu și Ciorogariu — *ascunși* după taraba „Victoriei“, în adăpostul seminarului ori în dosul d-lor Scheopul, Bocu și Montani. Acești bărbați și-au expus libertatea, liniștea familiară, averea și de nenumărate ori *chiar și viața* *) pentru cauza poporului român, făcând ei politică — iar nu lăsând, după cum fac d-nii Oncu și Ciorogariu, să comită politică de fraze „libere“ pentru ei oameni de talia d-lor Bocu, Scheopul, Montani, Chendi și Soricu în „Tribuna“. D. Bocu, redactorul șef al „Tribunei“ d-lor Oncu și Ciorogariu, a umblat, protejat de Mangra, în audiență la ministrul de justiție Székely, cerând agrățiare pentru cele câteva săptămâni de temniță, pe cari le-a primit în calitate de „Strohmann“, ce era pe vremuri la „Tribuna“ condusă de I. Russu-Șirianu. Pop de Băsești, dr. Lucaciu, dr. Mihali, dr. Braniște *nu* au cerșit grație când au fost condamnați, ci și-au împlinit pedeapsa.

Și totuși, când între alte multe procese a fost sistat în iarna aceasta, *fără vre-o intervenție și fără* ca părintele dr. Lucaciu să o fi cerut și un proces al acestuia, atunci „Tribuna“ are nemernicia să scrie în articolul ei de fond din 17 — 1911 :

„Unde e „savantul“ gazetar, „fruntaș între fruntași“, Ugron Gábor-ul partidului nostru, ca să întreb: „ce obligamente a luat comitetul național față de guvern pentru cassarea proceselor părintelui Lucaciu?“

Oare despre astfel de *banditisme* ziaristice scrie președintele sindicatului presei

*) Poate că tinerii „oțeliți“ de aceea numesc pe Pop de Băsești „ramolit“, pentru că luptând pentru libertatea generațiilor viitoare românești, pe când acești „oțeliți“ nici nu erau încă pe lume ori se insuflețeau prin școlile maghiare de Petőfi, era să fie ucis de contrarii politici ai partidului național român, de mai multe ori. Ultima dată — la alegerea din 1905 — a fost tocat în cap cu o rudă de fier și rănit fiind a scăpat ca prin minune. Dr. Vasile Lucaciu și dr. T. Mihali, cari se găseau lângă d-sa, au fost și ei în pericol de viață. Constat ca *marilor ocular* aceste fapte. Oțeliților, rupeți-vă penele ticăloase cu cari ați avut nerușinarea să insultați pe acești bărbați!

române din Ungaria — vicepreședintele e d. Bocu, secretar d. Scheopul — : — „no-bi! meșteșug de a-ți ști turna gândurile pe înțelesul deaproapelui?“ Despre acest mod de a scrie al „Tribunei“ susține cu atâta vervă d-sa: „Așa se săvârșește primenirea minții unui popor, care totdeauna duce la izbândă?“ Cu insinuări ticăloase și mincinoase se săvârșește primenirea minții unui popor? Dar mai sfruntată între toate minciunile murdare ale „Tribunei“ este aceea, prin care timp de aproape un an de zile a încercat să facă opinia publică românească să creadă absurditatea, că în fruntea partidului național român stau „bătrâni ramoliți“, cuprinși de „oboseala firească a forțelor omenești“, „refractari“, „cicălitori“ din cauza vârstei.

Căci știți care este adevărul, pe care d-nii Ciorogariu, Oncu, Scheopul, Montani și Bocu *il știu* tot așa de bine ca și mine? Adevărul este, că din cei 43 fruntași, înșirați mai sus, cari au participat la conferința comitetului în 19 și 20 Dec. 1910, unul este trecut de 70 de ani, doi înși trecuți de 60, patru înși de 50, doisprezece înși de 40 de ani, pe când 24 de înși *nici 40 de ani nu au împlinit încă!*

Răspundă cetitorul : care termin al limbei românești este mai potrivit pentru a caracteriza procedura „Tribunei“ când ea scrie cu intenția de a nimici prestigiul conducerii partidului național român, în legătură cu hotărârea conferinței din 19 și 20 Dec. 1910 :

„Cari sunt exemplele pe cari *bătrâni* noștri ni-le dau? O exagerare adese-ori *ridicolă* a valorii lor personale caracterizează *întreg felul* lor de a fi ; foarte *susceptibili* la orice cuvânt, *refractari* la orice curent nou, la orice idee nouă, *cicălitori* și de multe ori foarte *răutăcioși*, ei au aerul de *gelozie* al acelor *femei*, cari, trecute peste o *anumită* vârstă, se văd încetul cu încetul părăsite de ceata de adoratori *nebuni*. In *fie-care forță tinăre*, care se *ridică* și se *impune*, *văd un rival*, pe care *caută să-l delătore*“.

În articolul „păreri libere“ a lansat „Tribuna“ neadevărul, că „*bătrâni*“ stau în calea progresului. Comitetul trebuie deci „*primenit*“, adică bătrânii dați afară. Din August 1910 până în ziua de azi „Tribuna“ a tot variat minciuna aceasta.

De un timp încoace „Tribuna“ își dă zilnic silință să provoace o încercătură de idei în capetele oamenilor creduli, prin o nouă invențiune. Vrea să facă lumea a crede, că *politica* românească, în Ungaria, se poate face *mai bine* prin poezi și prin scriitori de nuvele și de epigrame. Cu scopul de-a zăpăci opinia publică d. S. Bocu a aranjat o șezătoare literară în Arad în 30 Aprilie a. c. Și câțiva scriitori din România au fost *seduși* — necunoscând ei arcanele oamenilor „Tribunei“, — să participe la acel tãmbãlau de demonstrație aranjat în favorul *politice* „Tribunei“. Redacția „Românului“ a organului național român nici nu a fost măcar *invitată*.

„Românul“ însă nici la un caz nu ar fi putut aproba demonstrația de simpatie pentru politica amicilor lui Mangra, grupați în jurul „Tribunei“.

De ce nu au fost duși scriitorii români în părțile Sătmărene, Sălăgene ori Bănățene? Pentru că „Tribunei“ îi trebuiau manifestații de simpatii. Cât de echi-

voc scrie „Tribuna“, dovedește și ținuta ei în cazul acestei „șezătoare literare“.

Pe când în *articolul de fond* : „Dușmani ai progresului (Nr. 81—1911) „Românul“ e terfelit și comitetul insultat ca dușmanul progresului cultural, „Tribuna“ scrie :

în coloana 5 a aceluia articol pe pagina 2 : „este *necinstit* să afirmi, că întreaga serată ar fi avut să însemneze un act *politic*, sau o înjghebare a tinerilor scriitori la direcția politică a „Tribunei“, câtă vreme orișicine știe, că *nici unul dintre amicii noștri scriitori* nu se îndeletnicesc cu politica și *singurul*, care în presa noastră, venind din România, se dedă la vișul acesta, este bătrânul Caragiale, care și-a înțeles fals prilejul de a da direcția politică organului autorizat...“

iar în *același număr* în coloana 2, pagina 5 : „Poetul Goga și scriitorii grupați în jurul *acestei gazete* au intrat în conștiința publică *nu numai* prin operele lor literare, ci și *prin atitudinea lor politică* conștientă, care *va trebui să fie apreciată* de orice fruntaș așezat înafară de zona literaturii, pentru că *scriitorii reprezintă*, cum a spus Goga „*însași rațiunea de-a fi, a unui neam*“.

Compară, dragă cetitorule și spune : cine e necinstit și cine se contrazice ?

Dacă oamenii, cari conduc direcția *politică* a „Tribunei“ și cei cari fac politică în coloanele ei, ar dori într'adevăr să muncească *cinstit* pentru binele neamului, *nu* ar fi fost silit jurnalul să lucreze timp de 8 luni de zile într'una cu *minciuni* și cu *calomnii*.

Nici o *singură propunere concretă*, nici o *singură idee realizabilă* nu a fost lansată în tot timpul acesta în „Tribuna“. Nici n'au încercat măcar „oțeliții“ să arate *cu cine* s'ar putea înlocui actuala conducere a partidului. Căci și-au dat seama de platforma *infamă* a luptei lor de „*primenire*“. Și-au dat seamă, că membrii comitetului sunt *solidari*, știind, că *nu câțiva bătrâni din comitet*, ci ticăloșia *sistemului politic* din Ungaria și *lipsa unui contingent suficient de bărbați devotați luptei noastre naționale* sunt *adevăratele* cauze, pentru cari „nu au fost obținute rezultate mai mari“. Nu la delăturarea alor 2—3 „bătrâni“ ar trebui să „muncească“ „oțeliții“ isterici și cei cuprinși de *moral insanity* ai „Tribunei“. Ei ar avea datoria, ca organizând poporul să *dovedească* capacitatea lor politică. În politică nu frazele, ci faptele hotărăsc! A minți, că „bătrânii“ din comitet „delătură forțele tinere cari se ridică și se impun“ nu este o „*idee*“ ci o *lipsă de onestitate ziaristică*. Doar în comitet *majoritatea* membrilor este *tânăre* și *chiar comitetul a încurajat totdeauna și a promovat validitatea forțelor tinere*. A pretinde dela comitet să facă „*numai*“ statistica celor 3 milioane de Români, a-l învinui pentru căderea candidaților noștri la alegeri și a nega apoi învinuirea, a pune în cărușă comitetului pierderea școlilor, etc. etc., nu va să zică a „*primeni*“, ci a *deplasa și a falsifica* fapte notorice. A nega până și *existența* partidului național, a *batjocori* solidaritatea națională, a *contesta* dreptul comitetului de a susținea cu mână de fier disciplina de partid *nu va să zică a „primeni*“, nici a avea „păreri libere“, ci din contră *înseamnă a face serviciu neprețuit guvernului, lui Tissa și lui Mangra*.

Acțiunea detestabilă a „Tribunei“ *nu-mai acest rezultat pozitiv* l-a avut. Pe

când mâni rafinate puneau la cale la „Tribuna“ distrugerea vieții partidului național român, pe atunci firi impulsive, fantastice, credeau că servesc cauza neamului, dând mână de ajutor amicilor lui Mangra, *ca împreună cu acesta să fie decapitat și organismul partidului nostru și distrusă disciplina de partid*, ca să ajungă o *cantitate neglijabilă* „sinedriul bipezilor oficiali“. O, doamne iartă-i, că nu știu ce au făcut!

Chestia sufragiului universal a fost pusă la ordinea zilei din partea Coroanei. Conflictul între *interesele* Coroanei și ale popoarelor din Ungaria pe de o parte și între *interesele claselor privilegiate maghiare* pe de altă parte, numai prin introducerea votului obștesc se poate aplană. *Este o chestie de extremă importanță pentru viitorul neamului românesc, ca reforma electorală să fie făcută pe astfel de baze, încât și poporul românesc să se poată valida în viitor. Soartea viitoarelor generații românești atârnă deci dela forța de acțiune cu care partidul național român va fi capabil să impună voința poporului român în aceste zile istorice.*

Un răspuns

Cer din nou îngăduirea organului „Românul“, că 'n urma slovei tipărite în „Tribuna“ nr. 113, la informații, „armele „Românului“, să am cuvântul.

Răspunsul meu va fi liniștit așa cum îl poate da omul cinstit sufletește și nu cu acelaș tăiuș al scrisului caracteristic foștilor mei colegi, care le-a adus meritul nemuririi de... *insultători*.

Știam dinainte că declarațiunea mea îi va dura și vor țipa; Mephisto își va arăta iarăși puterea talentului și a stilului... și mă mir c'am ajuns numai *spion și corector* când aș fi putut *ajunge delapidator* al „Luptei“ ori *vătav* al „Tribunii“. Asta s'o spuie tot d-lor!

La declarațiunea mea d-lor trebuiau să răspundă: am spus un adevăr sau nu; iar nu cu îndrăzneala hoțului care-i prins furând și tot neagă.

La mistificări așa cum au știut să se facă artiști în privința aceasta și cum caută să se scape din laț și de data aceasta nu merită să stai de vorbă cu d-lor — și răspunsul meu e o lămurire numai față de publicul românesc.

Când m'am decis să dau publicității declarația mea am avut în vedere durerosul război dintre frați, la care azistăm prin două organe ale lor, consecințele lui; și am căpătat convigerea că ar fi o *trădare morală* — mai cu seamă când ești martor ocular — să nu aduci în lumina adevărului, ticăloșiile unor prieteni luptători. Asta o cere conștiința din sufletul ostașului demn. Și aș fi un criminal ordinar, dacă m'aș fi asociat cu tăcerea. Intreb acum: domniile voastre cari sunteți conducători ai „Tribunei“, secretari de redacție, redactori, oameni cu merite și cinstiți, de ce nu ați avut măcar atâta conștiință și bun simț cât a avut un *corector* ca să nu protejați rușinea în mijlocul D-voastră?!

*

Cu avânt, dragoste și idealist am trecut, într'o zi de toamnă, Carpații. Imi lăsam țara, Moldova unde am copilărit, și cu multă încredere mă duceam să fiu primit un simplu ostaș în rândurile acelor cari port războiul condeiului pentru întărirea românismului. Eram fericit, scăpasem de valurile de partid al politicei țării mele.

Un om de litere recunoscut, un bătrân transilvănean, la București, înaintea plecării, cu glasul blând mi-a spus: „La noi în Ardeal vei vedea cum se duce lupta națională, la noi vei cunoaște sufletul țaranului, la noi sufletul tău tânăr va deprinde luptă uriașă, martiră, numai să fii cuminte, măi băiete!“ Aceasta mi-a fost povața părintească la drum și nu voiu uita-o nici-odată.

Mulțumirea sufletească mi-a fost mare în Arad, în mijlocul cărturarilor și-atâtor înieri cinstiți cărora li-am luat ceva din sufletul lor și-am adus cu mine în Moldova iubită!

La început, cu pietate, urcam treptele palatului „Tribunei“; mi-era așa de scumpă casa aceasta nouă. În sufletul meu era multă lumină și nu voiu uita nici-odată impresia ce-am simțit, atunci, când s'a sfîșit această muncă de ani ai presei românești, cântecele preoților în odăjdii scumpe, crezul luptei naționale din graiul deputaților români și fețele țaranilor. Și pe cât de luminoasă a rămas în inima mea această icoană, pe atât de dureroasă, mai târziu, când m'am convins, că aici unde e atâta curățenie pe dinafară, în odăile aceste luxoase, cu birouri și jilțuri scumpe au contribuit alții, cari sunt astăzi uitați, batjocoriți, de acei cari s'au cocoțat prin intrigi.

La început nu-mi venia să cred, nu știam din care parte se exală aier stricat în palatul cu pereții senini, mă 'neca ceva și nu știam ce. Sfios mă retrăgeam la mășuța mea de scris și-aici îmi ștergeam ochii să fugă vedeniile triste. Zi cu zi am aflat firul; vedeam că privirile foștilor mei colegi se îndreaptă cu patimă spre mine: eram moldovean, nu mă putea să mă asociez la uneltirile lor infame; se temeau de mine că-i voiu arăta *cine sunt* mai târziu. Se furișau de mine prin colțuri, șoptiau la ureche în taină și nu-mi puteam da seamă deocamdată de semnele lor cabalistice.

Știau ei, că Moldoveanul nu era numai un simplu *corector* (căci nu discut ce am fost în redacție, dumnealor pot să zică c'am fost și ușier), ci un trimis, un tânăr, care mai târziu se va întoarce în România, ducând oarecare servicii patriei sale.

În Arad am venit cu dorul de muncă, elev în ziaristica patriotică, să învăț dela cărturarii neamului lupta dreaptă și sfântă, să aduc în țara mea, mai târziu, roadele școalei. Eram deprins cu scrisul lui Mureșianu, Barițiu, Cipariu etc., nu știam, că conducătorul firesc al „celui mai mare organ românesc“, al mult trîmbițatei „Tribuna“, al „independentei“, al tinerimei, e un *om mediocru, fără cultură, fără talent, fără titluri universitare, un om strecurat pe porțița de din dos, un funcționar comercial la o bancă din Lipova, sfădit cu trecutul său*, un om adus în redacție de regretatul I. Russu-Șirianu, ce prin sprijinul acestuia a ajuns redactor, ca-n semn de recunoștință prin intrigi, să ajungă a-l

îndepărta pe Russu și să rămâe *director*... Și a rămas.

*

Nici nu se putea altfel, acei ticăloși din jurul „Tribunei“ nu puteau să dea conducerea unui om cinstit, ci unui instrument, și l-au găsit.

Și eu *corectorul* am rămas desiluzionat, că *directorul* meu nu scrie niciodată articole de fond, nu ne chiamă în cabinet pentru a ne lămuri asupra unor chestiuni, ci *d-sa* toamna și iarna (căci odată cu zilele de primăvară pleacă după abonamente în Regat) cât stă la redacție deschide plicurile, înseamnă cu creionul colorat caracterul tiparului; apoi scrie *informații* ori *injurii* la adresa oamenilor cu greutate, și după ce le citește d-lui Scheopul ori Montani, unul din ei îl corectează stilistic, pentru că fostul meu director nu știe nici gramatica. D-lui își dă aere, în cafeneaua „Vas“, la masa intelectualilor, că d-lui ar scrie cutare articole de fond, pe când ele sosesc din afară de redacție. Pe d. Bocu l-am prins și copiind alte articole și dându-le drept a d-sale. Acesta-i adevăr și o spun pe *onoarea* mea.

Acesta-i *directorul* „Tribunei“. O lume întregă duce în rătăcire, căci dacă în țara mea aș spune acest adevăr despre d. Bocu, m'ar crede un calomniator.

Noi, în România, cetim cu sfîntenie gazetele din Ardeal și nimănui nu-i trece prin gând, că astfel de parveniți pot fi în fruntea unui organ românesc, când în totdeauna și'n toate vremurile, ziaristica românească în Transilvania a fost condusă de cei mai mari dascăli. O tempora, o mores!

Se'nțelege, că'n redacție nu a putut avea elemente cinstite și a căutat a aduce un aghiotant, pe d. *Iosif Schiopul*, care-i ține locul de director în lipsă și îndată acest din urmă a reușit să facă să plece un gazetar bun, Gheorghe Stoica. Dar nu a plecat numai acesta ci și d. Gh. Popp și Const. Savu.

Odată redacția premenită, se putea lucra la toate manoperile și parveniri de tot soiul.

Ținta d-lui Bocu se-ajungă și *deputat*. Îndată ce-a văzut planul acesta zădărnicit s'a și pus pe lucru. A izbutit. A angajat pe d. *Ilarie Chendi* pentru suma de 400 *coroane* lunar, să scrie articole de fond. Și-aproape zilnic sosiau la redacție până la plecarea mea și dela articolul „Părerii libere“, de unde a pornit dezastrul, toată campania contra partidului, o înfățișează prin articole anonimate d. I. Chendi, acel spirit rău, ce totdeauna a distrus. Povestea și cu „Sămănătorul“. La această luptă se asociază poetul Oct. Goga, care a scris articole totdeauna semnate. D. Bocu a scris numai informații în senzul notiței „Cât o fi costat?“ atâcând pe figurile cele mai luminate din partidul național român.

Dar intrigile d-lui Bocu nu se mărginesc numai aici, ci se revarsă și asupra dlui dep. Șt. C. Pop. Mi-aduc aminte, că redactorul Montani a primit telefonul dela Pesta despre Parlament și corespondentul i-a comunicat discursul d-lui Șt. C. Pop. A urmat o ciocnire violentă în discuție între d-nii Montani și Bocu, de oare ce acesta din urmă din raport a tăiat pasajele cele mai frumoase cu vădită ură.

*

Eu corectorul pe care d-nii dela „Tribuna” au binevoit a-l onora cu acest titlu pentru vremea cât am stat în redacție un an și șase luni, lucrez acum la o broșură, pe care o voi publica în curând: „Un Moldovean în mijlocul Transilvănenilor și ce a putut constata el”. Acolo se va vedea cine sunt tribuniștii, și se va vedea ce fel de oameni fără caracter ca d. Bocu, vorbesc în numele tineretului și cinstei. Așteptați liniștiți numai. Iași, 28 Maiu v. 911.

Const. Cehan.

P. S. In ultimul moment citesc „Românul” No. 113 cu „Noua minciună a Scuiptoarei călugărilor Mangra și Ciorogariu”.

Țin iarăș să declar pe onoarea mea, că niciodată n'am vorbit cu d. Goldiș despre tainele redacționale ale „Tribunei” și nici că am fost întreat cândva. Numai mânat de îndemnul conștiinței mele am trimis d-lui Goldiș spre publicare declarația mea și tot din acest îndemn am scris și acest articol. C. C.

Alegerile de deputați din Austria. Din Viena primim știrea, că alegerile din Austria s'au început azi la orele șase dimineța. Azi vor alege numai 516 circumscripții, de oarece Galiția și Dalmația vor alege numai în săptămâna viitoare.

Până ieri seară au fost anunțați la ministrul de interne 2987 candidați cu aproape 50 programe diferite.

Socialiștii democrați au mai mulți candidați, 347, apoi socialiștii creștini, 239. Diferitele partide boeme au 240 candidați, Rutenii 270, iar Germanii 194.

Mai mult și mai mare interes prezintă alegerile din Viena. Viena are 33 cercuri cu 380 localuri de votare și lângă fiecare local de votare într'o cafenea sau restaurant este o cancelarie de agitație.

Alegerile în cercurile Vienei s'au început foarte liniștit. Muncitorii înainte de a intra în fabrici au grăbit cu toții la votare. În unele cercuri de ale muncitorilor la 8 ore votaseră deja aproape 5 mii de alegători.

În Viena se luptă 120 candidați. Numărul alegătorilor e 396,610, deci față de anul 1907 (366,958 alegători) o creștere de 29,652. La alegerile trecute socialiștii creștini au primit 159,306 voturi. Acum ei să nizuiesc, că dacă ar și primi mai puține voturi, dar barem să-și poată ține mandatele.

Austria și Turcia. La Constantinopol a impresionat penibil articolul publicat de „Fremdenblatt”, — organul ministrului de externe —, în care Turcia este provocată energic și în ton neobcinuit, a pune capăt nemulțumirii care a împins pe Albanezi la revoltă. Nici recenta notă rusească n'a produs senzație mai mare decât învinuirile ce i-se fac guvernului otoman în ziarul vienez fără incunjur. „Guvernul turcesc s'a făcut vinovat de ingratitude față de Albanezii mohamedani, pentru sprijinul decisiv ce i-au dat ei la înființarea regimului constituțional, și a cauzat astfel răscoala din 1910, care, sufocată în sânge, a potențat nemulțumirea. De repetite ori a dat Austria celor dela Constantinopol să înțeleagă ce sunt datorii poporului albanez, dela a cărui credință atârână soarta Turciei europene. Totuș s'au luat iarăș cele mai aspre măsuri de reprimare, în loc de a căuta împăcarea, nu înfrângerea poporului îndârjit și de a potoli amărăciunea prin reforme salutare, mai ales prin îmbunătățirea stării economice. Cu toată bunăvoința sa pentru Turcia, monarhia Austro-Ungară nu face secret de simpatia ce poartă pentru Albanezii de toate trei confesiunile, având altcum și protectoratul peste „Albania catolică”.

Presa din Germania pare a nu aproba această procedură. „Die Post” din Berlin o condamnă vădit, într'un articol intitulat: „Un pas neliniștitor al Austriei”: arătând că aceasta înseamnă amestec în afacerile interne ale Imperiului otoman, întreabă: „Crede Austria că a sosit momentul când cu ori fără Rusia și Italia să așeze în mormânt pe omul cel bolnav?”

Oricât de amenințat prin reacțiune și prin zavistii, noul regim turcesc, va găsi cuvinte de indignare pentru a respinge asemenea ton al

unui stat ce i-se dă prieten, și va ști să facă cu toate mijloacele, ordine în țară... Germania are mai mult interes în existența independentă a Turciei, decât în sprijinirea unor proiecte aventuroase”.

Parlamentul ungar

Ședința Camerei.

— Dela corespondentul nostru. —

Budapesta, 13 Iunie.

În cercurile politice se vorbește, că înmulțindu-se numărul oratorilor la desbaterea bugetului ministrului de culte și instrucțiune publică, guvernul probabil va propune Camerei lungirea ședințelor.

*

Ședința se începe la orele 10 și jumătate. Prezidează *Albert Berzeviczy*.

După verificarea protocolului ședinței trecute președintele prezintă Camerei adresele soosite în contra *cheltuelilor militare*, cari apoi se predau comisiei pentru apărarea țării.

F. Darvay, prezintă raportul comisiei de imunitate referitor la 8 cazuri a deputatului naționalist *dr. Nicolae Șerban*, *C. Török* 4, *C. Huszár* (dela *Sárvár*), *Șt. Zlinszki*, *M. Lovász*, *G. Dahinten*, *G. Lukács*, *I. Frey* și deputatul naționalist *dr. Ștefan C. Pop*, fiecare câte 1 caz.

Bugetul ministrului de culte și instrucțiune publică

Béla Kun, justhist: Desaprobă faptul, că în desbaterea bugetului cultelor se amestecă chestii de confesionalism. Congregațiunile clatină echilibrul confesional, de oarece ele învață tinerimea să lupte în contra dușmanilor „neîmpăcați” ai religiunii.

După congregații dușmanii aceștia „neîmpăcați” sunt protestanții. Vorbește despre lupta în jurul mandatului de deputat dela *Seghedin*.

Președintele întreabă dacă Camera îi permite lui *Kun* să se abată dela obiect?

Strigăte: Se permite!

C. Mikosevics: Numai Joi după alegere! (*Sgomot*).

Președintele: Camera îi permite.

B. Kun continuă a spune luptele pe temă confesională ce se dau în jurul mandatului dela *Seghedin*. Spune, că candidatul *Rónai Jzso* a trebuit să-și dea dimisia în urma intrigei partidului muncii.

Luptele din Albania

Constantinopol, 12 Iunie. Ieri ambasadorul austro-ungar s'a prezentat la Poartă și a avut o lungă convorbire cu ministrul de externe *Rifaat-pașa*. *Rifaat-pașa* a declarat, că el e convins despre aceea, că articoliile de ziar în cari contele *Aehrenthal* dă sfaturi Turciei, sunt dictate de simțemintele prietenești tradiționale ale Austro-Ungariei. Poarta apreciază foarte mult aceste sfaturi bune, dar guvernul turcesc n'a fost încă în situația, ca să le și poată urma.

Cu prilejul acesta ministrul de externe a mai declarat următoarele:

— În vilaetul *Scutari* a erupt o astfel de revoluție, încât guvernul turcesc în interesul prestigiului politic și militar al țării pe lângă încunjurarea ori cărei influențe externe a trebuit să păsească cu armele, iar acțiunea civilizatoare de mai târziu a trebuit s'o amâne pentru timpuri mai bune. Guvernul turcesc cu prilejul eruperei revoluției hotărâse, ca după restabilirea liniștii să facă Albanezilor *concesiuni culturale și economice*. Prin pășirea succasă a lui *Torghut-pașa* pacificarea întregului vilaet a fost aproape restabilită deplin; imediat după restabilirea liniștii, Sultanul și guvernul încunjurând răsunarea va împlini toate pretențiunile culturale și economice ale Albanezilor.

Sultanul va numi pentru vilaetul dela *Scutari* un nou administrator și guvernul va face, ca acesta să împlinească în măsura cea mai mare posibilă toate pretențiunile legale ale poporului.

Știri de pe câmpul de luptă.

Constantinopol, 12 Iunie. — *Torghut-pașa*, comandantul trupelor cari operează contra Albanezilor anunță, că campania în contra Malissorilor poate fi privită deocamdată ca sfârșită, deoarece a alungat pe răsculați peste râul *Zem* și acum el nu mai poate înainta fără ca gloanțele trupelor turcești să nu atingă teritoriul muntenegrean. Soldații turci au alungat triburile *Selze* și *Clementi*, cari au desvoltat o rezistență dârză, până la înălțimile din apropierea graniței. *Mare parte dintre răsculați au scăpat în Muntenegru*, o altă parte a trecut pe terenul strâmt dintre râul *Zem* și linia de marcațiune, iar ceilalți s'au refugiat pe înălțimile dintre *Selze* și graniță. Trupele au împresurat pozițiile revoluționarilor și le-au tăiat comunicația cu internul țării. Acum *pașa Torghut* așteaptă alte ordonațiuni, însă el însuși a provocat pe *Malissori*, ca aceștia să exmită o comisie, cu care dânsul să trateze despre dorințele răsculaților și a declarat, că va trata cu ei în modul cel mai echitabil.

Din banda *Mirdiților*, care atacase orașul *Alesio*, pe care trupele o alungaseră, a mai rămas numai o parte mică. De altfel despre aceștia Poarta crede, că nereușindu-le să primească munițiile trimise lor, mișcarea lor nu ar fi primejdioasă, ba că s'ar și risipi. De altfel mișcarea lor a fost pusă la cale de episcopul *Docci*, care-și vede periclitată puterea.

În urma raportului îmbucurător a lui *Torghut-pașa* ministrul de războiu *Mahmud Sefket-pașa*, care voia să plece pe câmpul de războiu, și-a schimbat planul plecând la *Salonik*, de unde împreună cu Sultanul a plecat la *Üsküb*.

Împăcarea.

Constantinopol, 12 Iunie. Consiliul de miniștri din cauza absenței marelui vizir neputând să ia hotăriri cu privire la urmărirea peste râu a *Malissorilor*, a ordonat armistițiul de 48 ore. *Marele vizir* a dat ordin lui *Torghut-pașa*, ca ori cum să încerce a face pace. Dorința marelui vizir este, ca revista de pe Câmpul mieriei, în scopul căreia ministrul de războiu plecase la *Cosovo*, să aibă caracterul unei acțiuni foarte pacifice și înlănzitoare și între mulțimea celor ce vor să fie amnestiați, care amnestie se va publica aci, să fie socotiți și capii răscoalei.

Berlin, 12 Iunie. — Telegramme din Constantinopol anunță că situația în Albania s'a îmbunătățit. Aici se crede, că operațiile strategice se vor sfârși în curând. La *Üsküb* va avea loc un consiliu de miniștri, care se va ocupa nu numai cu chestia amnestiei, ci și cu reformele albaneze.

Constantinopol, 12 Iunie. — Cu privire la operațiunile militare viitoare încă nu s'a luat nici o dispoziție. Deocamdată comandantul suprem mâne va lansa un manifest, prin care anunță că răsculaților, subînțelegându-se aci și șefii, cari în decure de zece zile se predau, se acordă amnestie. Se vorbește, că Poarta, afară de aceasta este aplicată să facă unele concesii și în privința greutăților militare și a dărilor.

Armistițiul.

Constantinopol, 13 Iunie. — Guvernul turcesc a hotărât, ca să lege armistițiul cu Albanezii. Ieri margraful *Pallavicini* marele ambasador austro-ungar a sosit aici și a pertractat cu guvernul turcesc. Dreptaceea cercurile politice de aici atribuesc schimbarea aceasta intervenției diplomatice austro-ungare.

Petersburg, 13 Iunie. — Ziarele rusești atacă diplomația rusească, din cauză, că Rusia n'a putut obține nimic la Constantinopol, câtă vreme Austro-Ungaria printr'o pășire pacifică și-a câștigat nu numai încrederea Albanezilor, ci și-a câștigat autoritate și în fața Turciei.

Városmajor - Sanatorium și Hydrotherapie

...: 26 odăi aranjate cel n'ai modern. ...:

Supraveghiere medicală continuă (constantă).

Birou central, stabiliment medical:

Budapesta, **Bulevardul Ferencz-körút 29.**

Director-șef: **Dr. A. Cozmutza.**

Conzultațiuni dela orele 8—9 a. m. 3—5 p. m.

Telefon 88—99.

CORESPONDENȚE

DIN ITALIA

SCRISORI DIN MILANO

O serbare de flori — Istoria unui monument — Din reviste și ziare

Dumineca trecută vastul oraș, asocia aniversarea proclamării „della Statuo” — a constituției — unui motiv de primăvară, unei serbări de flori, un gând de durere și de război — o beneficentă.

Se vindeau flori în beneficiul „Crucei Roșii”. Erau flori artificiale mici petale albe, roșii și verzi — petale fără parfumul de Aprilie — însă avea un alt parfum — acel al sentimentului. Studenții, acuzați uneori, că își petrec vremea în vane plăceri (vane le numesc mai ales oboseala matrităței noastre) în aceea zi — se osteneau, împărțind flori ce simbolizau poezia unită patriotizmului.

Manifestațiunea aceasta avu un caracter popular răspândindu-se în toate cartierele — din centru până la periferie. Prin cartierele populare se vedeau tineri lucrători oferind floarea, fidanțatei lor, mamele împodobindu-și copii. Prin piețe, prin tramvae, prin grădini publice — la curse, pretutindeni erau oferite flori și toți o primeau bucurosi purtându-o la piept întreaga zi — cum veteranii își poartă decorațiile lor de mare cinste.

În schimbul florilor se făceau oferte, pe cari — nimeni — nici cel mai sărac nu le refuza. Beneficiul serbării s'a urcat în tot Milanul la circa zece mii de lire.

*

Tot Dumineca trecută, s'a inaugurat la Roma — cu mare pompă — o mare operă de artă — grandiosul monument al lui Vittorio Emanuele II.

Lucrările au fost începute din anul 1884 — după un proiect al arhitectului Giuseppe Sacconi — care câștigă premiul de 10,000 lire și căruia fu încredințată conducerea lucrării. Acesta le conduse până în 1905 când murind, direcția artistică a monumentului fu încredințată unei comisii de 3 arhitecți: Koch, Piacentini și Manfredi.

Monumentul în complexul lui măsoară o lungime 180 m., o lărgime de 135 m. iar înălțimea celei mai înalte statui „Vittorie delle Quadrighe” — 81 m. iar înălțimea statuei equestre a lui Vittorio Emanuele este de 45 m. Lucrările au costat dela începutul lor — 1884 până la 1 Iunie acest an peste 32 milioane și se va mai cheltui desigur încă vre-o 10, căci monumentul nu e complet terminat.

Această operă mondială — aceste cheltueli făcute pur și simplu numai pentru o operă de artă — construită numai pentru istorie și frumusețe — arată că arta pură e lucrul cel mai de frunte, e modul cel mai precis, mai direct și mai sigur de a măsura și judeca în istoria lumii — statura, puterea unui popor.

*

E știut, că Rossini era un om vesel în tovarășia căruia se râdea mult de glumele lui. Într'o zi — istorisește *L'Arte Lirica* — i-se prezentă un compatriot — un sărman trombonist rugându-l să-i procure un loc în orchestra Operei. Rossini promise — însă uită curând. Cântărețul de trombon, crezând că maestrul se îndoaia de talentul lui, îi scrisse rugându-l să-i permită a-i cânta ceva. Într'o seară când în casa celebrului maestru erau adunați câțiva din bunii lui amici — acesta anunța evenimentul plăcut de a auzi un solo din trombon și chemă pe cântărețul care se grăbi să vină. Sărmanul își umflă obrazii — întrebuință toată forța plămânilor lui, însă nici un sunet nu eșia din instrument. Făcu noi sforțări și mai violente — ochii erau eșiți din orbite și tot de geaba. În cele din urmă se auzi un sunet asemănător unui măcăit de rață și apoi se auzi ieșind din trombon... ce credeți? niște macaroane. Toți râdeau cu lacrimi — numai sărmanul trombonist — neștiind nimic bălbăia fel de fel de scuze. „Amicul meu — îi zise în fine Rossini — acum sunt convins că ai un talent destul de mare”. Singur maestrul pusese macaroanele în trombonul muzicantului — căruia însă în urmă îi dădu un loc în orhestră.

Milano, 8 Iunie 1911.

Anty.

Litere — Arte — Științe

SCRISOARE

*Au înflorit salcîmii și-au parfumat prelung
Orașul care-i chipeș acum și 'mpodobit
Cu parcuri visătoare, cu păsări ce s'alung
Și-ș. spun atâtea lucruri c'un singur ciripit.*

*Tu ești așa departe și parc' ai fi aci
Privind cum bate luna salcîmii înfloriți,
Simțind cât e de dulce extazul de-a gândi
La taina care face pe oameni fericiți.*

*Te văd pe-aci, aeeva, ori cred că vii acum
Să ne 'ntălmim, sfielnici de vraja 'ntăei seri;
C'asa-i senină noaptea seninei primăveri
Și-i numai poezie pe fiecare drum.*

*În dulcea îmbătăre se lasă blând din cer
Eternul farmec, care, nu poți să-l înțelegi...
Dar toată- aroma asta de flori și de mister,
Nu e decât parfumul ființei tale 'ntregi.*

Alex. St. Vernescu

Primul sărut

Ne mutasem de curând în strada Primăverii într'o căsuță cu pridvor, spoită cu galben.

O curte largă, închisă cu gard de uluc, se întindea cât vedeai cu ochii, până în apropiere de lăcașul cimitirului „Sineasca”.

Din pridvor, coborai pe o scară de lemn într'o grădină cu pomi roditori. Meri altoiți, pruni și vișini cu crengile plecate, întindeau bolți de umbră până în adâncul grădinei.

Aci, îmi petreceam toată vremea după ce veniam dela școală. Trecusem în clasa a treia gimnazială. Mă socoteam băiat mare, și pace. Mai ales, că îmi cumpărase tata haine cu pantaloni lungi, ceasornic de argiat și pălărie tare. Un singur lucru îmi lipsea: Nu-mi prea lăsa bani pe mână. Oh! și câte năcazuri nu am îndurat din pricina asta!...

Îmi aduc aminte: Luasem casa în stăpânire numai de o săptămână. Era către sfârșitul lui April. Primăvară în toată puterea cuvântului.

Curtea era un covor de verdeață, iar grădina un paradis ceresc. Buchete de flori albe și roșoare, să înfrățeau printre ramurile de meri și vișini; pe când în zări albastre se duceau ca săgeata rândunele fugare. Fiuturi aibi și arămii treceau speriați peste grădini, iar pe un vârf de plop, se legăna un cuc, strigându-se pe nume.

Când am intrat pentru prima dată în grădină, am început să alerg nebun, dela un capăt la celalalt, până ce am căzut ostenit în iarba moale. Miros de violele și de pământ umed venea de undeva, pe când ciuboțaca cucului, înaltă și fudulă, se legăna în adierea vântului, gâdilându-mi obrazul, ca suflarea unei guri dulci...

Mă simțiam așa de bine, așa de fericit!... Într'un amurg de seară stăteam sub un vișin din fundul grădinei și citeam lecția la Istorie. Soarele se pitise în dosul cimitirului și liniștea se lăsa treptat, treptat de-asupra orașului...

În mai multe rânduri îmi atrăsese luarea aminte un glas cristalin, care se furișea printre uluci, alintându-mi auzul, ca un cântec dulce.

Din pricina gardului, nu puteam lămuri însă bine făptura cea, care prinsese a mă neliniști. După cât pricepeam, era o fată cam de vrâsta mea, neavând ce face, se juca prin grădină.

Dar, tocmai când îmi făceam planul cum să-i fac cunoștința, mă trezesc cu o minge căzându-mi drept în creștet.

Speriat, am ridicat mingea de jos și am dat fuga la gard. O clipă n'am știut ce să zic, ce să fac. Am văzut doar, stând lângă uluc o fată balană, cu ochii albaștrii ca scânteuța și cu părul galben ca mătasa porumbului. Când m'a simțit aproape a pufnit-o răsul zicându-mi:

— Ce, te-ai speriat așa de rău? Iartă-mă, dar n'am avut de gând... Uite, mi-a scăpat mingea din mână...

— O, nu m'am speriat, domnișoară, i-am răspuns, aruncându-i mingea peste gard. Dar,

dacă ai putea pune mâna aici, să vezi cum îmi bate inima, n'ai mai râde așa de minel!...

— Vai! așa de fricos ești?

— Da, dar nu crede că-mi bate inima de frică. Nu, ci de plăcere, de prea multă fericire că putui să-ți fac cunoștință...

— Atunci ești slab, mai slab ca o domnișoară, mi-a răspuns cu voce batjocoritoare. Îmi pare rău, că nu-ți pot servi un pahar de apă rece, ca să-ți vii în fire...

— Să mă ierți, că-ți spun adevărul, i-am răspuns. Dar pe cât ești de frumoasă, pe atât ești de rea. M'am supărat acum pe dumneata, fiindcă îți bați joc de mine. Și după o scurtă tăcere am urmat:

— Să ne vedem cu bine.

— Cu bine, mi-a răspuns cu vocea pe jumătate...

Am întors atunci spatele și am plecat. Dar, n'apucaî să fac zece pași când îi aud glasul rugându-mă din urmă:

— Ia nu pleca așa. Te rog spune-mi cum te cheamă? Că-ți spun și eu...

M'am apropiat atunci iar de uluc.

Se schimbase ca prin minune. Avea o figură tristă, melancolică și părea suferindă în așteptarea răspunsului meu. Am întregat-o.

— Pentruce vrei să-mi cunoști numele?

— Așa, vreau numai să știu...

— Mă numesc Costin, i-am răspuns, zîmbindu-i trist.

Și privind-mă drept în ochi, atât cât putea să vadă printre uluci, a zis gânditoare:

— Frumos nume, Costin și Florica... Davnis și Cloe... Paul și Virginia...

Și după o clipă de tăcere, îmi zise:

— Dumneata ai citit „Davnis și Cloe”?
— Nu, domnișoară. N'am avut vreme să citesc decât cărțile din școală. Dar pe dumneata cum te cheamă?

— Florica Crețulescu, mi-a răspuns. Sunt în clasa a treia la Externat...

„Și după ce am mai stat de vorbă un crâmpel de vreme, ne-am despărțit buni prieteni, făgăduindu-ne să ne vedem a doua zi...”

*

Din seara cea mă schimbasesem cu totul. Toată ziua, și până noaptea târziu nu mă gândeam decât la Florica. Nu visam decât ochii ei albaștrii, nu auzeam decât glasul ei cristalin.

La masă, îngăimam doar așa câteva vorbe, de ochii tatei, iar seara de multeori nu mă pregăteam lecțiile pentru a doua zi; ci cădeam într'un fel de visare, de uitare de mine, crezându-mă alături de făptura cea zglobie, care mă fermecase așa de mult!...

Toate caetele și cărțile erau pline de numele ei, pe care îl schimonoseam în diferite moduri. Așa o alintam cu vorbele: Floarea, Floricica, Floricuța. Până și băncile școlii, și dosul ghiozdanului, erau pline cu numele ei...

Am iubit mai târziu, cu adevărat, dar n'am mai fost niciodată nebun ca atunci!...

Era și cea dintâi dragostel!...

În fiecare seară ne întâlneam tot în fundul grădinei. Ne priveam cu drag, oftam pe ascuns, și ne strecoream bilete dulci la despărțiri. Căci, vai! nu ne puteam spune toate, toate nimicurile pe care ni-le tăuream în puterea liniștei, în lumea noastră plină de iluzii dragi!...

A durat această plăcere ucigătoare până aproape de Sfânta Mărie. Eu, rămăsesem corigent la Naturale, iar Florica la Matematică.

Se apropia toamna, cu amurgurile triste, cu zilele posomorite și nopțile reci!...

Nu știu cum s'a făcut, dar cu toate că nu citisem nimic mai toată vara, totuși am trecut amândoi corigența. Avusesem examenul în aceeași zi, iar seara trebuia să ne întâlnim!...

În colțul din fundul grădinei, reușisem cu o zi mai înainte să desfac o blană din gard, așa că se putea strecorea ușor un corp de om.

În sara cea, era un amurg de toamnă cum nu mai văzusem nici odată. Poate că era așa, unde aveam sufletul plin și inima sglobie.

Așteptam sub vișin să-i aud foșnetul rochiei și glasul blajin strigându-mă:

— Costinel...

Frunze ruginate cădeau de sus, pe când în zări împurpurate treceau prigorii călătoare...

Când am auzit-o la uluc, am dat fuga, și desprinzând blana din gard, m'am aruncat în brațele ei, sărutând-o cu patimă pe ochi, pe gură, și pe sprâncenile îmbinate...

Era cel dintâi sărut, cu cea dintâiu îmbrățisare...

Li spuneam cuvinte de dragoste, și nu-i dădeam răgaz să-mi răspundă, căci îi astupam gura cu alte sărutări!

Dar, când credeam că suntem mai fericiți, ne trezim deodată, cu mama Floricăi în fața noastră.

M'am desprins repede din brațele ei, și am tulit-o la fugă. M'am oprit tocmai în camera mea și m'am trântit pe pat.

Toată noaptea am petrecut-o în neliniște; Somn cu întreruperi, spasmuri și vorbe fără șir; așa m'am chinuit până la ziuă.

A doua zi era sărbătoare. M'am dus la biserică, și m'am rugat călduros pentru mine și Florica.

Când am venit acasă și am intrat în camera mea, am găsit pe masă următoarea scrisoare adresată tati:

Domnule,

Fiul dumnilor mi-a zăpăcit fata. În interesul amândorura te rog să-i administrezi o lecție ca să țină minte. Altfel, voi fi nevoită să iau singură măsurile ce voi crede de cuviință.

Vecina dumnilor
Clara Crețulescu.

Când am eșit afară, am zărit pe tata, care tocmai închidea lăcatul dela poarta grădinei.

Când m'a văzut, mi-a zis amenințându-mă cu degetul:

— Domnule Corigent, să știi că dacă te mai prind în grădină, te stâlcesc în bătai. Știi acum de ce e vorba...

Doamne, cât de rău mi-a făcut serisoarea cea, precum și lăcatul dela poartă, pe care îl vedeam de sute de ori pe zi atârnat de veriga porței.

Și când mă gândeam că sunt așa aproape de fericire! Numai să fi întins mâna, și o cuprindeam în brațe!...

Am petrecut astfel șase luni încheiate, până ce a venit iar primăvara.

Intr'un amurg de seară, ca și acel din anul când am cunoscut-o pe Florica, am intrat în grădină. Căutam în zădar să reinviez timpurile de atunci. Nu mai era chip! Același miros de violete, aceleași flori în vișini și tot aceeași inimă în piept. Dar eu, nu mai eram sglobiul de atunci!...

Când am intrat pe cărarea ce duce în fundul grădinei, cercetând cu mintea toate colțurile ca să mă regăsesc, am zărit pe tata stând de vorbă cu vecinul tocmai în fundul grădinei.

Am aflat atunci că Florica se mutase de mult... Unde, nu mai știu, căci nu i-am mai dat de urmă...

...Și cu toate că au trecut de atunci douăzeci și mai bine de ani, totuși când se lasă amurgul peste văi, or când pomii sunt în floare, pare că mă văd în cerdacul casei, ori sub vișinul din fundul grădinei, așteptând să mă cerceze un glas cristalin, și să-mi apară dinaintea un căpșor, cu părul bălan ca mătasa porumbului, cu ochii albaștri ca sămânța!...

Const. A. Giulescu.

Dr. STEFAN TĂMĂȘDAN

medic univ. specialist în arta dentistică,

ARAD, vis à-vis cu casa comitatului.

Palatul Fischer Eliz. Poarta II.

Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6 d. a.

INFORMAȚIUNI

Arad, 13 Maiu v. 1911.

De-ale noastre.

Artiștii noștri la Șimleu. „Gazeta de Duminecă” scrie: Societatea noastră teatrală va aranja în luna Iulie un turneu artistic, sub conducerea directorului său, dr. Aurel P. Bănuțiu și cu conlucrarea harnicilor lui tovarăși de muncă, d-nii Mărcuș și Crișan. Drăgălașii noștri artiști, întovărășiți de diletanți aleși, vor da 8 reprezentațiuni teatrale, în 8 orașe din părțile de miază-noapte ale Transilvaniei.

În Șimleu vor fi la 9 Iulie nou. Li așteptăm cu dragoste frățească.

Noul director al gimnaziului din Beiuș. Din Beiuș ni-se scrie, că vrednicul profesor d. Vasile Ștefanica a fost numit director gimnazial în locul regretatului Vasile Dumbrava.

Transmitem sincere felicitări d-lui V. Ștefanica cu prilejul acestei distincții bine-meritate.

Nou avocat român în Sasca-montană. D. dr. Mihail Brădiceanu anunță, că și-a deschis cancelaria advocațională în Sasca montană, str. principală vis-à-vis de judecătorie.

Fiind d. Brădiceanu bun român și aderent însuflețit al partidului național, îl recomandăm sprijinului fraților noștri Români din acele părți.

Convocare. Prin aceasta convocăm adunarea generală a despărțământului Făgăraș al „Asociațiunii pentru literatura și cultura poporului român” care se va ține în 18 Iunie st. n. în biserica română din comuna Vaidarecea, la care să invite toți iubitorii și sprijinatorii culturii românești. Programul: Participarea la serviciul divin. Deschiderea adunării la 11 ore a. m. Raportul comitetului. Alegerea comisiunilor pentru cenzurarea raportului și înscrierea de membrii noi. Raportul comisiunilor. Disertațiuni. Alegerea directorului și al comitetului. Eventuale propunerii. Închiderea ședinței. Făgăraș, la 10 Iunie 1911. I. Macaveiu, direct. desp. Ioan Dejenariu, casierul desp.

Ordinea examenelor publice de maturitate și de clasă de încheiere, cari se vor ține cu elevii școalei comerciale gr. or. române din Brașov la finea anului școlar 1910—1911.

Examenul de maturitate se va ține zilele de *Luni în 13, Marți în 14 Mercuri în 15 Iunie v. a. c.* în localul școalei. La acest examen, deschis pentru publicul mare, nu pot lua parte școlarii.

Examenle de clasă se vor ține în sala clasei a doua în zilele următoare dela 7—12 ore a. m.

Luni, în 20 Iunie v. Cl. I. comercială. 1. Religiuinea, prof. dr. St. Stinghe. 2. Româna, prof. C. I. Sânjoanu. 3. Principii comerciale, prof. I. Socaciu. 4. Franceza, prof. I. Pricu.

Marți, în 21 Iunie v. Cl. II. comerciale. 1. Religiuinea, prof. dr. St. Stinghe. 2. Româna, prof. A. Bârseanu. 3. Cunoștințe de drept, prof. I. Socaciu. 4. Aritmetica comercială, prof. I. C. Panțu. 5. Franceza, prof. I. Pricu.

Mercuri, în 22 Iunie v. Cl. I. comercială. 1. Fizica, prof. Tit. L. Blaga. 2. Maghiara, prof. C. I. Sânjoanu. 3. Istoria, prof. A. Bârseanu. 4. Aritmetica comercială, prof. I. C. Panțu.

Joi, în 23 Iunie v. Cl. II. comercială. 1. Maghiara, prof. C. I. Sânjoanu. 2. Matematica, prof. Tit. L. Blaga. 3. Geografia, prof. A. Bârseanu. 4. Contabilitatea, prof. I. Pricu.

Vineri, în 24 Iunie v. Cl. I. comercială. 1. Matematica, prof. Tit. L. Blaga. 2. Germana, prof. C. I. Sânjoanu. 3. Geografia, prof. A. Bârseanu.

Sâmbătă, în 25 Iunie v. Cl. II. comercială. 1. Economia națională, prof. I. Socaciu. 2. Germana, prof. C. I. Sânjoanu. 3. Chimia și Merceologia, prof. A. Vlaicu. 4. Istoria, prof. A. Bârseanu.

Sâmbătă, în 18 Iunie v. a. c. la 7 ore dim. va fi examenul verbal cu privațiștii clasei I. și II. comercială.

Mercuri, în 29 Iunie v., după serviciul divin, la care vor participa toți elevii și profesorii, se va încheia în mod solemn anul școlar 1910—1911 în sala cea mare a edificului central.

La încheierea anului școlar în 29 Iunie v., fiecare elev va primi certificat școlar și un exemplar din anuarul școalei. *Elevii absenți, precum și restanțierii de didactru etc., nu vor primi nici certificatul, nici anuarul școalei.*

La examenele acestea, precum și la festivitatea de încheiere a anului școlar, sunt invitați cu toată stima părinții, amicii și binevoitori acestei școale. Brașov, în 31 Maiu 1911.

Direcțiunea.

Mulțumită publică. Aducem și pe această cale sincerele noastre mulțămite L. T. d-lui N. Negruțiu, prof. în Blaj pentru ajutorul trimis de cor. 10, — precum și on. inst. „Lipovana” din Lipova pentru ajutorul de cor. 20.

Pierzându-se un extras de cont dela Casa de păstr. post. cu privire la o sumă de cor. 30, intrată ca ajutor, regretăm a nu putea încă publica numele donatorului. Vom reveni însă asupra acestei donațiuni în timpul cel mai scurt. Pentru soc. „Petru Maior” H. C. Deac, v.-preș. Ioan Meșotă, casier.

Cununii. Silvia N. Câmpeanu și dr. Gheorghe David, căsătoriți. Gyergyószentmiklós Iunie 1911.

— Iuliana Gârbacea (Brănești) și Dimitriu Opreșiu, funcționar la „Transilvania” (Sibiu) anunță celebrarea cununiei lor, care va avea loc Duminecă, în 5/18 Iunie a. c. la 3 ore d. a. în biserica gr.-or. din Brănești.

Sincere felicitări.

Festivitate școlară în Beiuș. Rectoratul internatului Pavelean gr.-cat de băieți din Beiuș invită la Festivitatea ce o vor aranja elevii interni în 14 Iunie st. n. 1911 la 7 ore seara, în sala de gimnastică cu ocaziunea aniversării a 20-a dela întemeierea internatului. Prețul de intrare de persoană: locul I. 2 coroane, locul II. 1 cor., loc de stat 50 fileri. Venitul curat este destinat pentru fondul muzical al internatului. Suprasolvirile se primesc cu mulțumită.

Programul: Motto: Arma noastră să ne fie Cânturile ce răpesc, Muzica și poezia Cu parfumul lor ceresc. *Marș*, executat de orchestra Internatului. *Cuvânt ocazional*, ținut de Vasile Ilea VII. T. Lipovan: *Jelui-m'as și n'am cui*, cor mixt cu solo tenor: P. Szilagy IV. O. Goga: *Scrinul*, decl. de Mihail Govor, I. I. Vidu: *Sborul*, cor de copii, cu acompaniamentul la pian a d-șoarei Sidonia Ardelean. G. Coșbuc: *Zobail*, decl. de C. Anca III. *Baladă*, orchestră accomp. la pian de d-șoara Sidonia Ardelean. O. Goga: *Noi*, decl. de A. Ursuțiu V. C. Savu: *Știi tu bade*, cor mixt cu solo: Anca III. G. Coșbuc: *Regina ostrogoților*, decl. de P. Iancsik VII. Sequens: *Codrul codruțule*, cor bărbătesc cu solo I. Andron VII. A. Bănuțiu: *America*, monolog comic predat de T. Andreica VI. G. Dima: *Mama lui Ștefan cel Mare*, cor mixt cu soli: Ștefan: Gr. Erdei VII; Mama: C. Anca III; cu accomp. la pian de doamna Cornelia Busiția. *Doina-Hora*, orchestră. V. A. Ureche: *Mortul viu*, comedie într'un act. Persoanele: Iorgu Damian: Ioan Popp VII; Enache Damian: Gavril Péter VII; Burețescu: Ioan Bolboca VII; Frunzăreanu: Georgiu Văgălău VII; Deciu: Vasile Ilea VII; Lăutari: C. Gheție, I. Andron, I. Pop, R. Pinte. a) C. Savu: *Frunză verde ninifar*, doină din Basarabia: P. Szilagy IV. b) A. Lugojan: *De ducă*, cor bărbătesc. *Cuvânt de închidere*, ținut de G. Péter VII. *Marș*, executat de orchestră.

KILENYI C. és T^{sa}.

Arad, str. József főherceg 11, la globul vânăt.

Au sosit noutățile de primăvară.

Preț ieftin extraordinar.

Pănuri de haine femeiești, mătăsuri, delaine, zephyre, cartoane, mănuși, ciorapi pregătiți de penitențieri. Asortiment bogat de umbrele, pălării de paie pentru dame. Modele și decoruri se capătă cu preț foarte scăzut.

Concertul Nicu Corfescu la Timișoara. Duminică în 18 Iunie st. n. orele 8^{1/2} seara publicul românesc din Timișoara și jur va avea rara ocazie să se desfășoare în arta celui mai de seamă cântăreț dramatic de operă al neamului nostru *Nicu Corfescu* dela București. În drumul său de succese strălucite prin teatrele din Praga, Viena, Odesa, Budapesta, Constantinopole etc. *Nicu Corfescu* nu și-a uitat tributul ce dărește neamului său, — d-sa se întoarce din când în când în mijlocul nostru pentru a ni-se înfățișa în noua și bogata d-sale fază de evoluție artistică.

Ceice au avut ocazia să-l asculte — zilele trecute la Lugoj au constatat cu toții, că volumul vocii sale s'a potențat într'un mod colosal, astfel, că nu mai avem în fața noastră un bariton ci un *tenor-baritonal* de o sonoritate metalică. Indemnăm lumea românească să nu scape această rară ocazie de elevație artistică și să-și dea tot concursul meritat artistului român. Concertul va avea loc în sala din *Fabrik's Hoff*. Reuniunea de cântări din Timișoara își va da întreg concursul ei pentru o reușită cât mai strălucită a serii.

Necrolog. Cu nemărginită durere anunțăm tuturor rudeniilor, amicilor și cunoscuților noștri, că prea iubită și neuitată noastră soție, mamă, bunică, soră și cumnată: *Agneta Lucia Ch Dragomir de Kopolnok Monostor* n. Hosszu de Kis-Nyires, membră fundatoare a Reuniunii femeilor române selăgiene, după scurte suferințe împărtășită cu SS. sacramente ale muribunzilor și după o viață exemplară petrecută în neîntreruptă activitate și neadormită vigilație, pentru conservarea purității moravurilor vechi familiare și naționale, și a carității creștinești, a repausat în Domnul în al 81-lea an a etății și al 65-lea an al fericitei căsătorii în 8 Iunie n. la 8 ore dimineața.

Osemintele iubitei decedate s'au așezat spre vecinică odihnă în 10 Iunie la orele 2 d. a. după ritul bisericii gr.-cat. române, în cimitirul intern al bis. gr.-cat. din Năprânda, iar părăstasul pentru sufletul repausatei s'a celebrat în aceeași biserică în 12 Iunie n. *Fie-i țărâna ușoară și memoria binecuvântată! Năprânda*, la 8 Iunie 1911. Teofil Dragomir de Kopolnok Monostor, proprietar ca fiu cu soția *Veturia* n. *Buzilla*, Ana Hosszu de Kis-Nyires cu soțul *Ioan Vasvári*, paroh gr.-cat. și familia *Maria Hosszu* de Kis-Nyires cu soțul *Leo Maior*, protopop și familia ca surori și cumnați: *Alexandru*, *Olga*, *Leonida*, *Virgil*, *Veturica* și *Augusta*, nepoate și nepoți, *Ioan Ch. Dragomir de Kopolnok Monostor*, paroh-protopop ca soț.

Din patrie.

Alegerile din Austria. *La încheierea ziarului primim din Viena știrea, că azi cu prilejul alegerilor de deputați pentru Reichsrath socialiștii creștini au suferit mari pierderi. În Viena din 23 mandate numai 3 inși au fost aleși: șeful partidului Liechtenstein, Gessman, Weiskirchner.*

Primarul Neumayer a ajuns în balotaj. Pseudo-liberalii jubilează. Cauza dezastrului sunt trădătorii, cari cumpărați de dușmani au subminat autoritatea conducătorilor și au provocat zavistie în partid.

Socialiștii către M. Sa împăratul. Duminică după amiază socialiștii din Baja au ținut o adunare populară în contra proiectelor militare și pentru votul universal. Cu prilejul acesta s'a întâmplat un caz neobișnuit până acuma, și anume, ei au trimis *M. Sale împăratului o telegramă*, în care i-se atrage atențiunea *M. Sale* asupra batjocurei și desconsiderării cuvântului re-

gal prin guvernul *Khuen*. Guvernul și majoritatea nu voiesc să împlinescă voința *M. Sale* și a poporului, spune telegrama, ci în mod slugarnic satisfac dorinței agrarilor și defraudează votul universal.

Testamentul lui Iohann Orth. Testamentul lui Iohann Orth, fost arhiducele Ioan este compus din trei părți, anume: Un testament principal și două suplimentare.

Testamentul principal cuprinde în 7 puncte averea fostului arhiduce și anume: 1. Castelele de pe uscat și de pe lac, din Orth, apoi locurile virane și colecția de antichități. 2. O casă din Viena. 3. O casă din Timișoara. 4. Hârtii de valoare. 5. Mai multe livrete de depuneri la diferite bănci. 6. Partea cuvenită arhiducelui Ioan din averea marelui ducat Toscana. 7. Cai, trăsuri, harnașamente, cărți, desene și diferite scrieri.

Testamentul prevede în 6 puncte dispozițiile cari trebuiesc executate după moartea lui.

Punctul al patrulea prevede ca 40.000 fiorini să se împartă între servitorii lui, cari n'au primit nici o pensie. 5000 fiorini să se împartă între săracii din Lemberg, Cracovia, Timișoara, Komárom și Gmunden câte 1000 fiorini.

După aceasta urmează diferitele fundațiuni, cu scop filantropic sau pentru dezvoltarea literaturii și artei și fundațiunile pentru armata austriacă și cea ungară. Apoi Orth continuă astfel:

„Incredințez pe miniștrii de interne austriac și maghiar, pe ministrul cultelor și instrucției și de război cu întocmirea statutelor acestor fundațiuni.

Rezerv pentru mine numai un lucru, anume ca averea mea să nu se dea pentru scopuri bisericesti și să nu se incredințeze autorităților bisericesti.

Din această avere se va incredința una a treia ministrului de război.

Punctul 6 prevede următoarea dispoziție: Ce privește corpul meu neînsuflit, doresc să fie înmormântat în castelul de pe lacul din Orth, însă fără nici o pompă funebră și să nu se aibă în vedere rangul și starea mea socială.

Costanizza 24 Iulie 1878.

Semnat: Arhiducele Iohan.

La acest testament mai este atașat încă un testament suplimentar, care este făcut în aceeași zi cu cel principal. În acesta prevede ca 40.000 fiorini și procentele să se dea soției lui *Stube Ludmila*, iar suma aceasta să fie ipotecată pe casa din Viena. În cazul când *Stube Ludmila* va muri, cei 40.000 fiorini se vor folosi conform dispozițiilor din testament.

Celălalt testament suplimentar cuprinde 6 puncte și începe cu cuvintele: Dumnezeu să fie îndurător cu toți aceia cari m'au iubit. Acelora le zic din inimă Dumnezeu cu voi.

Punctul al 3-lea din acest testament spune: Casa mea din Viena și 100.000 fiorini îi las soției mele credincioase *Stube Ludmila*.

Chatham 26 Martie 1890

Semnat: Iohann Orth fost arhiduce Iohann.

Excuse sângeroase la Viena cu prilejul unor întruniri electorale. În timpul întrunirilor electorale de Vineri s'au petrecut excuse sângeroase. La *Döbling*, în Austria, creștinii-sociali au atacat pe liberali cu cuțitele și bastoanele. Câteva persoane au fost rănite. Poliția a fost nevoită să intervină spre a restabili ordinea.

La *Wieden* au fost atacați creștinii-sociali de către liberali cari voiau să-i scoată din sala de întrunire. O bătaie generală se încinse între membrii partidelor adverse. Ordinea a fost restabilită de poliție. Întrunirea liberalilor a fost dizolvată.

Dela frați

Mărirea fundațiunii universitare Carol I. Actualul local al fundațiunii Carol I. devenind insuficient, *M. S. Regele*, Augustul întemeietor al acestei instituțiuni, a luat hotărârea de a mări actualul local al fundațiunii.

În acest scop *M. S. Regele* a cumpărat imobilul *Păucescu* alăturat de fundațiune.

Acest imobil va fi dăruit, iar în locul său se va construi o nouă aripă a fundațiunii universitare Carol I.

Rezultatul recenzământului în Cernăuți. „Allgem. Zeitung“, de Duminică publică datele statistice câștigate în urma numărării din 31 Dec. 1910. Populația Cernăuțului se urcă la numărul de 87.119 cu miliția. Primul rang îl ocupă *Jidani* cu 28.611 (incl. militari), apoi *Polecii* cu 14.738 (+156 militari), *Rutenii* cu 14.238 (+1012 militari), *Nemții* cu 12.744 (incl. milit.) și la urmă vin *Românii* cu 12.533 (+909 militari). Numărul Românilor a crescut în 10 ani cu 3133, cel al Rutenilor cu 938. Cel mai mare spor îl au *Polecii*.

Accidentul aviatorului Brumărescu. Am anunțat și noi, că aviatorul *Brumărescu* și-a construit un aeroplan sistem propriu, iar în ultimul timp a făcut școala de pilotaj în Franța.

Reîntors în România, aviatorul a încercat câteva zboruri pe platoul dela *Cotroceni*, *Miercuri* și *Joi*, fără a se ridica dela pământ.

În săptămâna trecută în fine se decise să se înalțe, ridicându-se până la 8 metri și făcând câteva virajuri foarte bine reușite.

În timpul zborului el observă, că aparatul se lăsa spre dreapta. Aterizând, îndreptă defectul și zbură din nou în direcția unor salcâmi.

Ajunșând aproape de arbori, d-sa a observat din nou, că aparatul înclină spre dreapta și voind să aterizeze, a oprit motorul, cărmind spre dreapta.

Din cauză însă, că a oprit prea târziu motorul și n'a cărmind la stânga, unde nu sunt arbori, aparatul s'a isbit cu partea dinainte de un salcâm.

Helicea a fost sfărâmată; motorul și restul au rămas însă intacte.

O creangă a lovit pe aviator la pulpa piciorului stâng, făcându-i o rană adâncă, iar piciorul fiindu-i prins între o altă cracă și aripa aeroplanului, i-a fost fracturat la 15 cm. din jos de genunchi.

Mai mulți soldați din tabără, martori ai nenorocirii, au alergat în ajutorul d-lui *Brumărescu*. D-sa a fost ridicat de jos și dus în hangar.

Telefonându-se la *Salvare*, doi interni au sosit cu o ambulanță, cu care l-au transportat pe d. *Brumărescu* la sediul societății.

Cu tot accidentul, d. *Brumărescu* se simte fericit, că a zburat aparatul său, spre a desminți pe răuvoitorii săi.

Imediat, ce se va restabili, va zbură din nou.

Moartea colonelului C. Horezeanu. Vineri seara a încetat din viață la locuința sa din Str. *Zefirului* nr. 3, colonelul în rezervă *C. Horezeanu* unul dintre vechile figuri a întemeietorilor artileriei române.

Născut în anul 1840, defunctul colonel de azi, rămas încă din frageda copilărie orfan de părinți, a fost trimis de către rudele sale să urmeze studiile în școlile militare din Germania, unde a rămas până la 1852, când se înapoiază în România, unde după scurtă vreme este înaintat sub-locotenent în arma artileriei.

La 1866 defunctul de azi a stat alături de *Tell* și ceilalți, cari cu ocazia plebiscitului, au declarat cu fruntea sus, că ei „lui *Cuza* i-au jurat credință“, — fapt, pentru care a fost osândit la moarte, și grațiat numai cu ocazia venirii în țară a domnitorului *Carol*.

În timpul campaniei din 1877-78 colonelul *Horezeanu* a fost unul dintre fiii distinși ai țării, luând o parte foarte activă la bombardarea *Vidi-*

Deutsch Anna

anunță cu stimă on. public de dame, că s'a reîntors dela *Budapesta* și și-a deschis pe str. **Weitzer János nr. 17, etagiul I-ii** atelier de îmbrăcăminte pentru felite și băieți, după moda engleză și franceză. — Roagă sprijinul onoratului public.

nului — cu bateria independentă, pe care o comanda, fapt pentru care pe câmpul de luptă a fost decorat cu „Steaua României“.

Înainte de război, colonelul Horezeanu a adus jărei de asemenea servicii foarte mari, — fiind însărcinat să aducă în țară material de tunuri din Germania, și puști din Rusia, a reușit să le aducă la timp, cu toate greutatea ce a întâmpinat din toate părțile pe unde trecea.

Defunctul era un distins sportsman, era vicepreședintele societății de tir, și lasă unanime regrete.

Din străinătate.

Un bandit din Croația. Apa lin șerpuitoare a râului Culpă, în una din zilele trecute a dat la mal două cadavre de bărbați. Erau pușcați la cap — și cu buzunarele întoarse pe dos. Semn, că amândoi au fost tâlhărește uciși și jefuiți. Afierea cadavrelor a produs mare senzație în populația dimprejur. S'a pornit adevărată vânătoare după făptuitor. La urma urmelor, poliția din Carloviț, prin o apucătură șireată, a pus mâna pe hoț. — Un cârciumar din Carloviț a recunoscut adecă într'un cadavru pe un fost mușteriu al său, care adesea petrecea la el însoțit de un bosneac desmățat. A spus și numele bosneacului, care se numea: *Ivan Milkovici*, din satul Velika Kladusa (Cladusa-superioară) în granița Bosniei.

Polițiștii s'au pus pe un automobil și au plecat în căutare. Abia au ieșit din oraș și le-a venit în cale însuș ucigașul pe un car al unui om, care venia dela un târg și era deja și el candidat de victimă. Poliția i-a oprit și a întrebat de tâlhar: „Gospodin, (Domnule) n'ai ști să ne arăți calea către satul Cristinje, că avem lucru urgent!“

— „Ba, da. Să țineți la dreapta și să mai întrebați.“

— Dar, uite, „Gospodi“, ne grăbim foarte, și încât ești bun să vii cu noi — barem până undeva — îți plătim bucuros.

Ucigașul, crezând că sunt cine știe ce domni, și o să capete cine știe ce bacșiș — neștiind în ce cursă intră, s'a dat jos din car și s'a urcat în automobil — între doi polițiști. Când șoferului i-se comandă întoarcerea spre oraș, el observă prinderea — dar era târziu, căci polițiștii imediat îl legară bot. El a mărturisit, că a îndemnat victimele să-și prefacă totul, în bani și să meargă la America. Petrecându-i la tren, i-a condus la malul râului Culpă, unde i-a ucis și jefuit.

Patru aviatori morți. Aviatorul Schendel, care a stabilit acum câteva zile recordul Germaniei, într'un zbor de altitudine, a făcut Sâmbătă însoțit de un mecanic o ascenziune lângă Berlin. Amândoi au căzut cu aparatul lor, dela o înălțime de 2000 de metri și au rămas morți pe loc

Se știe, că în urma succeselor raportate dăunăzi la Iohannisthal, ministrul de război hotărise să comande alte cinci aparate noi, sistem Etterich.

Din Tokio vine știrea, că aviatorii militari căpitanul Tokusava și locotenentul Ita, au căzut dela înălțime mare și au rămas morți pe loc.

Acte de sabotaj în Franța. Pe liniile căilor ferate franceze de vest încă nu s'a restabilit ordinea, cu toate că greva a încetat de mult. Actele de sabotaj se repetă foarte des. Pe ziua de Vineri stâlpii firelor telegrafice de pe linia Versailles, în apropiere de St. Cyr, au fost aruncați în aer cu dinamită. 47 fire telegrafice au fost distruse. Pe locul unde s'a săvârșit atentatul, s'a găsit două bombe încărcate cu dinamită.

Poliția e pe urma atentatorilor. Este vorba de doi impiegați concediați în timpul grevei, cari nu au fost reangajați.

Călătoria președintelui Fallieres. Itinerariul călătoriilor de vară ale președintelui Fallieres nu s'a putut stabili până acum din cauză, că regele Petru nu se pronunțase, când are de gând să vină la Paris. Regele Petru s'a hotărât să facă acum această vizită în Noemvrie. Călătoria regelui s'a amânat din cauză că principele moștenitor pleacă în Iunie la serbările încoronării regelui Angliei. În acest timp regele Petru trebuie să rămână la Belgrad, conform constituției sârbe, care prevede că regele și principele moștenitor nu pot să plece deodată din Capitală. Un alt motiv al amânării este serbarea națională a Serbiei, care va avea loc în Iulie.

Președintele Fallieres va pleca deci la 3 Iulie în Olanda, unde va rămânea până la 7 Iulie. Câteva vase de război îl vor însoți în această călătorie.

Moartea unui aviator italian. Din Roma se anunță, că Sâmbătă trebuia să aibă loc proba eliminatorie pentru circuitul aerian al Tiburului. Aviatorul Raimondo Marra care rămăsese singurul concurent s'a înălțat în aer la 2 klm. dar la 3 klm. de aerodrom aparatul său s'a răsturnat în urma exploziei motorului. Comisarii au alergat numai decât într'ajutor transportând la spital pe Marra, care a murit însă înainte de a ajunge la spital.

Steagul german pe o primărie din Franța. Din Paris vine știrea, că Joi s'a comunicat știrea, că la Bar-sur-Aube podgoreni ar fi arborat pe localul primăriei drapelul german.

Adevărul e altul. Ei au arborat la primărie un steag roșu cu următoarea inscripție:

„Ar fi mai bine ca Champagne să aparțină împăratului Wilhelm, decât mizerabilei republici franceze, care vrea să ruineze această regiune.“

Un fiu de rege la închisoare. În urma unui denunț venit din Karlsbad, a fost arestat la Teplitz un tânăr acuzat de incorectitudine.

Arestat, el susține, că este fiul natural al fostului rege Milan. Declară, că numele lui este Milano Cristici Reicevici. Asupra lui s'au găsit mai multe scrisori cu această adresă.

În scrisorile pe cari le primește, el e intitulat Prinț. Pașaportul lui e deasemenea pe numele mai sus indicat.

Cercetările continuă.

Interwievul regelui Nichita desmințit. Din Cetinje se anunță, că știrea după care regele Nichita ar fi declarat corespondentului unui ziar bulgar că războiul este inevitabil între Muntenegru și Turcia, — este absolut lipsită de temei.

Regele n'a primit în ultimul timp în audiență pe nici un corespondent bulgar și este inexact că ar fi făcut o asemenea declarație. Dimpotrivă, regele Nichita are speranța că guvernul otoman va aplica toate măsurile înțelepte și umanitare pentru pacificarea ținuturilor revoltate ale Albaniei, căci ar fi un mare avantaj pentru dezvoltarea pașnică a Muntenegrului care suferă mult din cauza tulburărilor din imediata sa vecinătate.

De altminteri războiul nu poate avea loc în aceste părți pentru că marile puteri l-ar înlătura în interesul și pentru binele obștesc.

Mișcarea republicană din Bulgaria. În întreaga Bulgaria s'a pornit o întinsă acțiune de propagandă republicană.

Între alții, a vorbit și dr. Racovski într'o întrunire ținută în orașul Vrața, despre forma de guvernământ republicană, arătându-i foloasele.

Astăzi a apărut un manifest scris de preotul Frangoff, preot, care se bucură de mare popularitate în sânul populației bulgare, — prin care îndeamnă pe toți Bulgarii să susție mișcarea pentru schimbarea regatului în republică.

„Poporul bulgar este democrat — glăsuște manifestul — și el nu trebuie să întărească prerogativele monarhiei“.

Manifestul termină cu cuvintele: „Trăiască republica Bulgară!“

Un lux scump plătit. Un băiat de 17 ani de pe Tillman Ave Cleveland, în America, anume Edwin Levere, prinsese gust să se preumbe cu automobilul și cum nu-i da mâna să facă acest lux s'a gândit să fure unul ca să-și poată stăm-

FOIȚA ZIARULUI „ROMÂNUL“.

PĂCATUL

dramă țărănească în 3 acte

localizată din franțuzește

de dr. Horia Petra-Petrescu

(11) — Sfârșit. —

Tălmăcit. : Unde te duci ?

Crișan : (stând pe loc) La cuptorul de var.

Tălmăcit. : Ai ajuns ?

Crișan : Da ! (Gest, ca și când ar arunca jos povara.) Greu a mai fost ! (respiră greu, apoi se apleacă de nou și par'că ridică iară cadavrul. — Cu glas răgușit.) Dute 'n foc, Grecule ! Dute în foc !... (Par'că ar isbi cu o prăjină, plin de putere. Deodată tipă spăimântat și-și apasă capu 'n palme — încet.) Ce mai ochi ! — vai, ce mai ochi !... (Pausă mare. Ridică capul din nou.) Ești nebun, Crișane ? !... Da uită-te... n'a mai rămas nimic, decât oasele... O să arză și oasele... Acum brău... Pune-ți auru 'n buzunar... Așa n'o să știe nimeni... n'o să dea de nici o urmă.

Tălmăcit. : (Președintelui) Ce să-l mai întreb ?

Președintele : E de ajuns. (scriitorului) Ai scris ?

Scriitorul : Da, d-le Președinte.

Președintele : Bine, atunci trezește-l, ca să vadă el singur.

Tălmăcit. : Trezește-te... eu vreau !

Crișan : (se deșteaptă, e amețit) Unde sânt ? (se uită împrejur) Așa?... De ce-i vorba ?

Scriitorul : Aici mărturisirile D-tale... citește !

Crișan : (după ce a cetit câteva rânduri) Vai de mine, nenorocitul ! am mărturisit tot !.. sânt pierdut !..

Președintele : (judecătorilor) Ați auzit și D-voastră... s'a osândit singur.

Crișan : (smulgându-și mantaua de pe trup). Nu-i adevărat ce-am zis... E minciună !..

Sânțefi voi nește ticăloși !.. Barbule... ginere... Vreau să-l văd pe Barbu..

Președintele : Jandarmi, spune-ți omului aștuia să tacă. (jandarmii impresoră pe Crișan).

Crișan : (apărându-se) Asta-i fără de lege față de dreptate... îmi furați martoru meu... D-zeu să-mi fie mărturie ! (cu glas sfâșietor) Barbule... vreau să omoare pe tată nevestii tale... Ajutor ! (dă cu mâinile ca un nebun).

Președintele : (trist) Acuzatul, mă silești să-ți spun, ceea ce voiam să tac : Când a auzit Barbu ce povară grea apasă pieptul D-tale, și-a luat viața !.. (Crișan stă ca împietrit, cu ochii cășcați spre președinte.)

(Pausă mare. Judecătorii vorbesc încet întreolaltă. După câțva timp se ridică președintele).

Președintele : (încet și măsurat) Luând în considerare, că Petru Crișan a comis, în noaptea de 24 Decemvrie, — între miezul nopții și ceasul unu, crima omorului, față de Saiaxis, pe lângă circumstanțele împovărătoare: de premeditare, de

timpul nopții și de jaf cu mâna înarmată, — osândim pe sus zisul Crișan la moarte prin ștreang ! (întorcându-se la straje). Lăsa-ți să între călăul ! (neliniște mare în auditoriu. Straja dela ușa deschide ușa din dreapta; un omuleț în haine roșii, cu fața palidă și cu ochi pătrunzători, apare pe prag. Tăcere adâncă. Președintele întinde mâna spre Crișan. Sunete puternice de zurgălae. Crișan se apucă cu mâinile de cap și se clatină.)

(Totul dispare.)

*

(Iarăși în casa primarului. E ziua, lumină; soarele se strecoară prin crepăturile obloanelor și aruncă șuvițe lungi de lumină pe podele. În pat se mișcă Crișan. Sticla de pe masă se clatină și cade, spărgându-se.

În momentul acesta se aude o muzică veselă înaintea birtului. Căntece de veselie, cântate și de mai multe voci. Nuntașii cântă perechei tinere. Auzi cum forfotesc oamenii pe stradă și cum se deschide o fereastră. Muzica încetează. Răsete sgomotoase. Mai multe voci : „Iacătă-o !.. Iacătă-o !.. Anița, Anița !.. — Muzica și cântecele încep din nou și se pierd în birt. Jos larmă mare. Se aud pași repezi pe trepte, apoi bătăi la ușe).

Catarina : (strigă de-afară) Bărbate, scoală. E ziua mare. Au venit iară oaspeții. (Pauză. Bătăi mai tari la ușe).

Barbu : (tot așa) Tată Crișan ! Tată Crișan ! (o pauză scurtă) Cum mai doarme... (Se aud alți pași pe trepte. Bătăi și mai tari)

păra dorul. În Dumineca trecută ce a făcut ce nu Adwin s'a suit pe un automobil strein și a luat-o în goană spre Lorain Avenue. Păgubașul a înștiințat iute pe doi policemani cari s'au suit într'un automobil urmărind pe hoțul. Pe la un loc l-au ajuns și i-a strigat să stea, însă Edwin mâna de rupea pământul, atunci policemania au slobozit asupra lui câteva gloanțe de revolver, drept chirie pentru preumblarea cu automobilul.

Încăerare provocată de o discuție asupra înfrângerii Rusiei de către Japonia. O încăiere sângeroasă a avut loc la Archangelsk în Rusia, între soldați din infanterie și marinari. Încăierea a luat naștere în urma unei certe asupra chestiunii cine este vinovat de marea înfrângere a Rusiei în războiul cu Japonia. Soldații din infanterie susținuseră că marina a fost de vină, marinarii învinuiau armata de uscat. Cearta degeneră într'o încăerare generală în care s'a făcut uz de arme.

Peste o sută de soldați răniți au fost ridicați de pe câmpul de luptă.

O luptă între două orașe. Locuitorii orașului Moimenta-Sabiera au convocat pentru Mercuri o întrunire publică în onoarea deputatului republican ales zilele trecute.

Locuitorii orașelului învecinat Ceomil, cari sunt în veșnică dușmănie cu cei din Moimenta-Sabiera, au hotărât să le strice acestora serbarea.

Ei au venit în număr mare în această din urmă localitate și s'au dat la manifestațiuni ostile. S'a produs o adevărată luptă cu puști, revolvere și pumnale.

A trebuit să intervie armata.

Agitația Cretanilor. Din Atena vine știrea, că în satul Buda-Maria s'a ținut Mercuri o întrunire publică.

Au luat parte 10.000 de cretani înarmați, precum și șefii autorităților din Creta.

S'a protestat contra intenției de a se numi un „cadiu“ turc, ceea ce ar însemna să se ajungă din nou la suveranitatea Turciei, de cari au scăpat cu mari vărsări de sânge.

S'a decis că asemenea situație să nu fie cu nici un preț tolerată.

Atențiune. Despre mașinele agricole, industriale și prima turnătorie de fier a lui *Sam. Wagner* în Sibiiu (Transilvania), care se bucură de cea mai bună reputațiune atât în țara noastră, cât și în Orient, anunțul său se găsește publicat în mijlocul coloanelor acestui ziar și este foarte interesant pentru Domnii agricultori a-l citi — și înainte de a-și procura cineva mașini din alte fabrici, să se adreseze renumitei fabrici *Sam. Wagner* în Sibiiu.

Rusan: (tot așa) Hei, Crișane, scoală-te odată! — ...Hoho, hoho!.. (pauză mare) Ciudat, că nu răspunde.

Catarina: (neliniștită) Crișane, bărbate! (se aude o convorbire pe șoptite).

Barbu: (de afară, agitat) Nu, nu-i de lipsă, lăsați-mă. (se sgâlțâie ușa; sare din țafâni, frământată cu puterea. Pe prag apare *Barbu*). Tată!.. (Observă bucățile de sticlă pe pământ, aleargă la pat și dă un țipet).

Catarina: (alergând și ea, neliniștită) Ce-i? Ce s'a n'ntâmplat, Barbule?

Barbu: (întorcându-se repede) Mamă, nu te uita!.. (o prinde în brațe și o trage spre ușă, strigând cu glas răgușit) Doftoru'! Doftoru'!

Catarina: (scăpând din brațele lui) Lasă-mă, lasă-mă, să văd..

Barbu: Nu! (Strigă pe trepte, la ceilalți) Nu lăsați pe Ana să intre. — Doamne! Doamne! (Într'aceia au intrat în odaie: *Rusan*, *Mitrofan* și o mulțime de oaspeți, femei și bărbați; toți se împing împrejurul patului. *Mitrofan* deschide obloanele)

Rusan: (uitându-se la Crișan) E vânăt de tot la față! (Consternare generală. Doftorul apare într'un răsuflet. Toți își dau osteneala, să-i facă cale.)

Doftorul: (repede). L-a lovit guta. (trage un toc din buzunar.) Ține brațul, tată Rusane. De ar veni sângele. (Muzicanții vin, cu instrumentele în mână; le urmează o ceată de nuntași împodobiți frumos, cari șoptesc și calcă în vârful degetelor; mai apare o femeie tânără pe

x **A apărut:** Elemi népiskola értesítő könyvecské — Aviz școlar pentru școlile populare primare.

Se află de vânzare la Librăria diecezană din Arad. Prețul unui exemplar 30 fil, + 10 fil, porto.

Redactor responsabil: **Atanasiu Halmăgian.**

La librăria diecezană din Arad

se găsesc

propise (corecte)
de examen

cu Cor. **1-20** o sută bucăți, plus 20 fileri pentru porto postal; asemenea cărți potrivite pentru premii școlare. ➔

În atențiunea celor ce se mută.

Instalații de lumină electrică împreună cu **becuri**, execută și furnisează prompt sub cele mai favorabile condiții de plătire.

Koch Dániel

Intreprindere de instalarea sonoriilor și telefonului

Arad, str. Deák-Ferencz Nr. 42.

Covârșesc orice concurență

prin bunatatea, durabilitatea și ieftinătatea lor

ghetele pentru bărbați, femei și copii pregătite din piele neagră ori colorată în atelierul propriu al lui

Czernóczy Mihály,

de sub numărul 3 strada **Kossuth, Arad.** Ghete jumătăți se capătă în orice fel de fazon.

prag, cu un copil în brațe; la vederea mulțimei rămâne ca năuca locului.)

Rusan: Nu curge sângele.

Doftorul: Nu. (trist) S'a sfârșit... *primarul nostru a murit*... L-a omorât vinul ăl mult.

Rusan: Bietu' Crișan! (se razimă cu cotul de pat, acoperindu-și fața cu mâinile și plângând. De jos, din odaie, se aud țipetele sfâșietoare ale Catarinei și ale Anei.)

Mitrofan: (privind la Crișan) Ce mai nenorocire! Un om așa de *cum-se-cade!*

Altul: (încet, vecinu-său.) Asta-i moartea ai mai frumoasă... N'ai să te chinuști deloc!

Atențiune! Din cauza aglomerării magazinului meu — bijuteriile admirabile, obiectele de argint și ceasurile excelente de buzunar, despre cari oricine se poate convinge, le vând cu prețuri foarte scăzute.

Obiectele de argint de China le vând cu prețurile originale.

Mare asortiment de ochelari excelenți, zwickeri și lornete.

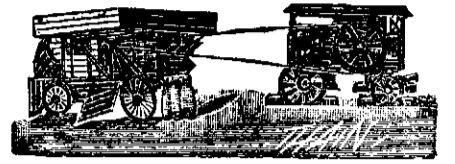
Cu stimă

Weinberger Ferencz

Arad, bulevardul Andrassy nr. 20.

DACĂ DOMNIATA

dorești să-ți cumperi un aparat montat cu motor bun perfect și de o productivitate deosebită

cu prețuri favorabile, sub condițiuni avantajoase, având garanție deplină, — adresa: ză-to cu o scrisoare către

SZÜCS ÖDÖN

BUDAPEST, VI., Magyecz-utca 66.

Intreprindere comercială de mașini industriale și economice, și firma va trimite **preț-curent și eliminat de spese — gratis.**

Cumpăr

sau dau în schimb pentru alte obiecte:

Recipise de amanet,

aur, argint sdrobot și bijuterii,

Deutsch Izidor,
orologier și bijutier.

Arad, str. **Weitzer János.**
(Palatul Minorităților).

Magazinul de oroloage și bijuterii cel mai mare din Arad. Cea mai ieftină sursă de cumpărat. **Telefon 438.**

Grill Károly

lăcătuș-tehnic, mașinist.
Világos (Casa proprie.)

Primește orice comandă de specialitate, d. e.: părți trebuincioase la edificii, garduri de fier și gratii de morminte. Cuptoare, modelul cel mai nou de cea mai frumoasă și cea mai bună execuție. Cumpene, greutate și mașini economice. — Stropitoare de vie se capătă și se reparaază cu pricepere. Cu plăcere dau planuri și proiect de spese.

Grill Károly

lăcătuș-tehnic, mașinist.
Világos (Casa proprie.)

Ziffer Sándor

intreprindere de mașini de scris
Arad, strada **Forray**, palatul contelui Hunyady.

Unicul vânzător al mașinilor cu renume universal

Underwood Visible,

se pot serie deodată 15--20 exemplare; soliditatea lor e neîntrecută; provăzute cu litere românești după plac, se pot primi pentru probă și recomandare **fără taxă.**

Primește și pentru jurul Aradului întocmirea mașinilor în cursul anului întreg și sub îngrijirea mea de specialist, mașinele vor funcționa regulat. Curs permanent pentru stenografie și contabilitate la mașină.

Mare magazin de apartinențe de cea mai bună calitate.

INCZÉDY ÁKOS, stoler,
 atelier pentru aranjarea odăilor
 Arad, strada gróf Károlyi Gyula nr. 10 (casa proprie).

Aranjază și servește cu planuri de aranjament pentru odăi și prăvălii. Totfelul de planuri se execută gratuit. Se află stabil înmagazinate cele mai escelente **m o b i l e.**

Cancelarie administrativă și birou de informațiuni în Budapesta.

Procur și dau informațiuni în toate afacerile procesuale, extraprocusuale, administrative și comerciale; mijlocesc împrumuturi personale, hipotecare și amortizaționale ieftin și în scurt timp; mijlocesc cumpărări, vânzări, exarendări de bunuri, mașini, motoare și alte rechisite economice; finanțez parcelări de moșii, esoperez ajutoare de stat pentru preoți, învățători, școale și pentru cumpărarea de izlaze și pășuni; efeptuesc tot felul de comande comerciale eventual și la bursă prompt pe lângă taxe moderate și anticipație pentru corespondență.

Dr. Constantin Manea, avocat dipl. -- VIII, Rngteleki-u. 10. I. 7. Telefon 171-27.

Prima fabrică de
maccaroane și aluat în Ardeal

fii lui **Jacob Uhl**

proprietarii primei mori cu sul din Țrat
 Sibiiu—Nagyszeben, str. Șaguna 17.

Filiale: Saggasse nr. 30, Jungerwaldstrasse nr. 3.

Își recomandă macaroanele și alte fabricate de aluat recunoscute ca excelente.

Execuție modernă, solidă,
 și reală de prima clasă,
 serviciu prompt și pre-
 țuri moderate.

Multe patente proprii.

380 lucrători și oficanți.
 Premiat la expoziția din
 București 1906 cu Grand
 Prix, cea mai înaltă dis-
 tinție și medalie de aur.
 La expoziția regnicolară
 din Cincibiseriei 1907 cu
 medalie de aur, la expoziția
 din Sepsiszentgyörgy cu
 medalie de aur.

Doă fabrici proprii.

Frații Schiel

fabrică de mașini, stabiliment pentru edificare de mori, turnă-
 torie de fier.

B r a ș o v.

Cea mai mare fabrică de fier din Ardeal efeptuește:

stabilimente de turbine, motoare și locomobile de
 ulei brut „Coroana“, mori mănate cu motor și
 apă, stabilimente electrice, stabilimente de trans-
 misiune, mașini de sămănat, pieptene de lână.

Au sosit cele mai frumoase și mai noi
 ghețe de primăvară și vară.

Ghețele de bărbați și dame
Salamander

cu renume mondial,
 se capătă în colorile galbină
 și neagră cu
16 coroane 50 fil.
 escluziv la mine.

WEINBERGER JÁNOS
 prăvăliă de ghețe de rangul I-u.
 Arad, piața Andrássy nr. 20.

Comande din provință se execută în aceeași zi.

25 (11)

Wällischhof

stabiliment de hydrotherapie și
 sanatorii aranjat conform tuturor
 recerintelor moderne; — dietetică
 după sistemul lui **dr. Sahmann**; —
 (băi de aier, de soare, de aburi, de aier cald,
 de acid carbonic, de oxygen, de radium,
 băi medicinale, băi electrice, gimnastică, etc.)

30 minute depărtare dela Viena în regiune romantică
 și sănătoasă. Indicat la toate boalele nervoase și cele
 ale schimbului organic (neurasthenie, hysterie, anemie,
 diabet, diatheză urică, rheumatism, boale de stomach
 : : și de intestine, etc. : :

Cure de îngrășare și de slăbire. — Nu se primesc în
 :: stabiliment: boale infecțioase și boale psihice. ::

Posta: Maria-Enzersdorf bei Wien.

Telegr. și telefon: Wällischhof-Giesshübel bei Wien.

Cu prospecte și detalari stă la dispoziție
 direcțiunea și medicul-sef al stabilimentului:

Dr. Marius Sturza.

ANUNT.

Prima turnătorie de fier și alamă Sibiană, fabrică de mașini agricole și industriale, atelier de mori și mare prăvălie de fier.

Are onoare a recomanda P. T. public bogatul său depozit în *mașini de treerat cu brațul, cu munej în curele sau cu transmisiuni, treerător cu scuturător de paie cu însăcuior și dublu curățitor de ori ce mărime, asemenea motoare încălșite cu benzin sau păcură dela 2 cai putere însus, mașini de treerat trifoiu, mașini de secerat cu și fără aparat de legat, cositoare de nutreț, greble americane pentru strânsul nutrețului, mașini de lână cu darac sau lup, piuă pentru abale (postav), mori pe postament foarte solid din lemn tare, pietrii de mori de Buda, franceze, sucoroer, cincantină, și de Königsberg.*

Curele prima calitate englezești.

Cu un cuvânt tot soiul de mașini agricole sau industriale în asortiment mare depozit din ori ce soiul de mașini mari sau mici, cu **prețurile cele mai moderate și condițiuni de plată favorabile.**

Cine dorește a-și procura ori și ce mașini și vrea să fie cinstit servit — cu garanță — să se adreseze acestei firme.

Cataloge și desemnuri la cerere gratis și franco.

Feriți-vă de escroci?

Librăria Diecezană

Arad, Strada Deák Ferencz 33.

Asortment bogat în revzte de scris pentru cancelarii, hârtie albă de scris, hârtie concept, penițe, cerneală, creioane, ș. a., tipărituri pentru advocați și socioțiile bisericești. Cărți de literatură, pedagogie, filozofie, teatru, poezii, nuvele și romane, acomodate pentru bibliotecile parohiale și școlare.

Revizite bisericești ca: Ornate, prapori, icoane, ripide, cruci pe altar și portative, litier, potire de bronz și argint, prășnicare, cădelnițe, candelă, brâne și pălării preoțești, precum și toate cărțile bisericești.

Revizite școlare fizicale conform articolului de lege XXVII. din 1907, hartele geografice necesare în școlile populare. Tablouri istorice. Registre pentru comercianți.

La cerere trimite catalogul gratis și franco.

La administrația ziarului

„Românul“

se primesc anunțuri cu prețurile

cele mai moderate.